

MS.S.014189

1

83

దారిద్ర్యోదాయ

[ఇతర నాటికలు]

బుచ్చిబాబు

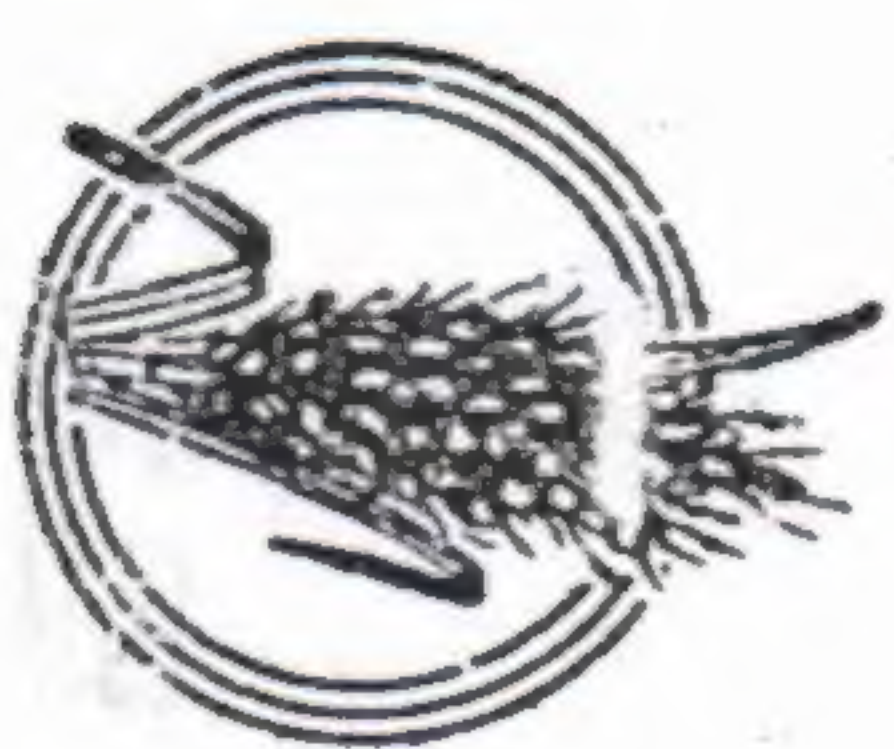
దేశికవిత్తముండలి
విజయవాడ-2.

1981.9.10.2.4.7.7

దేశీ ప్రభుత్వం
ప్రభుత్వ ముద్రణ
ఏప్రిల్ 5 - 1952
కె.ఎస్.ఎస్.ఎస్.
విజయవాడ-2
మహాత్మా గాంధీ

ల.యి

సంపాదకుడు:
డా.ఎం.ఎల్.ఎస్. శ్రీకృష్ణారావు
శివరామకృష్ణ

3

దారి నవ్వు దానయ్య

-- పాత్రలు --

భాగ్యలక్ష్మి :	...	భాగ్యలక్ష్మి
పెద్దరాజ్యం :	...	భార్య
వంశజం :	...	పెంపుడు కూతురు
రామయ్యగారి :	...	నివసించే గృహము
దానయ్య :	...	దారి నవ్వు

దారిని పొయ్యి దానయ్య.

అరుణోదయ నాట్యమందలి, విజయవాద నారు
చతుర్థ వార్షికోత్సవ సందర్భంలో
(29-5-49) ప్రదర్శించినప్పుడు నటవర్గం:

భోనీజీరావు : కే. జగ్గయ్య B. A.
దానయ్య : మెట్టా రామశాస్త్రి
రామయోగి : పోలేపెద్దిశర్మ
పెద్దరాజ్యం : బేబీ శేషు
పంకజం : — — —

రాయలసీమ క్షామపీడితులు సహాయార్థం, నేషనల్
అర్బుధియేటవారు ఆంధ్రదేశమంతటా, 21-4-52 నుండి

(ప్రదర్శించినప్పటి నటవర్గం:

భోనీజీరావు : పేకేటి శివరాం (టాం టాం)
దానయ్య : బాలకృష్ణ (అంజి)
రామయోగి : అల్లూరి పుండరీకాక్షయ్య
పంకజం : కమలాదేవి
పెద్దరాజ్యం : సరోజిని

దారిని పొయ్యి దానయ్య

[తెర లేచేటప్పటికి 'పంకజం' త్యాగయ్య కృతి పాడుతూ వుంటుంది.]

పం : "సాక్షాత్కార సీసద్భక్తి-సంగీత జ్ఞాన విహీనులకు..."

రామ: స్కాండలస్! ఈపాట నన్ను జ్ఞానిగా చెయ్యలేకపోయిం దంటే,
ఆ పాటలో అర్థంలే దప్పమాట. అందులో గొప్ప సంకేతం ఏడి.
సింహా? బీబిత విమర్శ తగులడిందా? నీకంతం కాబట్టి 'టూలకేక్స్'
చేశాం. త్యాగయ్యకృతులు రాబాగారి మందిరంలో ముక్కుతూర్
పణ్ణుగం పాడుతుని పాఠశాలవా కష్టగోడానికి తప్ప మరె ఎందుకూ
పనికిరావు. రోమేన్ రోలెండ్ ఏ మన్నాడంటే— వా దేమంటే
ఎందుకులే?—

పం : ఏమన్నాడో జ్ఞాపకం తెచ్చుకో.

రామ: మోక్షం, దైవం, ముక్తి-మేము మన చెవుల్లో గుచ్చి (విహేయ
రిష్టులు వీన్ని పెర్ఫర్ కండిషనింగ్ అంటారు.) మనల్ని చెమిటి
బై రాగులకింద వేసేశారు.

పం : "మాక్షను గలనా..."

రామ: మోక్ష ముందని నే ఛస్తే అనలేదు. 'సరకం' వుందని తెలుగు—
అది భగవద్వాలయం. భారతీయులు వీనాడు పరలోకానికి మారుకుని
యీ ప్రపంచ సమస్యలను ఎదుర్కొంటాలో, ఆనాడే...

పం : హియర్, హియర్. (చప్పట్లు కొడుతుంది.)

రామ: థ్యాంక్స్ మైజియర్. తినేందుకు ఆనాడే యీ దోయలకు తిండి

దొరుకుతుంది; కట్టుకునేందుకు బట్టా దొరుకుతుంది; చేసుకునేందుకు భార్యలూ దొరుకుతారు. ధనికులు తమ సొంత ఆస్తుల్ని కాపాడుకునేందుకు కర్మ సిద్ధాంతం, పరలోకచింత, ఆధ్యాత్మిక విలువలూ- వీటిని మనకి తెగ బోధించారు.

మం : సరే, వీరు వాళ్ళు ధనికులైతే, వాళ్ళూ అదే బోధిస్తారు...

రామ: ధూర్జితానీ ప్రిక్! ఈ భూస్వాములున్నారే-వీళ్ళ ఆస్తి, సొమ్ము, భూములు, భార్యలు. ఆస్తినిబట్టి భార్యలుంటారు. అందుకేనే మెరుగాడు ఎందర్నీ నా చెండ్రి చేసుకోవచ్చు నని నిర్ణయించారు. ఎల్ల కాలం భార్యని పోషించలేని పీడకుడుమాస్తా అమావాస్యలోజున సంసారం నుండి-నిరామం పొందుతాడు. పాతపీడరికి వొక భార్య; బారిసర్కి జోడు భార్యలు; మిల్లు యజమానికి ముగురు; కోటిశ్వురుడికి కోటిమంది.

మం : వీరు వాడైన బ్రహ్మచారికి అందరూ.

రామ: అసలు పాయింట్ చెప్పనీ. వీళ్ళ భార్యలని ఎవడు రేవనీసుకు పోతాడోనని భయపడి వెళ్ళిని, ప్రేమమీద కాకుండా మతమీదా, పాతి వ్రత్యంమీద ఆధారపడేటట్లు చెయ్యమని వాళ్ళికి కో ఆర్డెరాలు పోతేనే ఆయ్యలు కాళ్ళతలపై భార్యల్ని కోసుకున్నారట. రాజాధి రాజుల్ని గురించే వ్రాయమని వ్యాసుడి కో ఆగ్రహారం పోతేనే భారతం వ్రాయించారు.

ఆ గడ్డాల తాత ద్రాపిడికి విడుదలయి భర్తల్ని తగిలించి పూసుకున్నాడు. ఎందుకంటా? వాళ్ళకు తమ ఆస్తుల్ని కాపాడుకునేందుకు తగినంత శక్తిలేదు, ధనమూలేదు. వైరాగ్యం అరణ్యాలమృతు పడిపోయాడు. అంచేత విడుదలయి వీరు వాళ్ళకి వొక భార్యని పోషించడం కష్టం కాదు. చివరికి శ్రీకృష్ణుడు కూడా భూస్వామికిందే తయారయ్యాడు. గీతలో ఆయన చెప్పిన సంతోషం ఏమిటి? ఓ ధనంజయా, నీ భవనాలు,

రాజ్యం, నీ భార్యలు నీ స్థిరాస్తి. వీటికోసం యుద్ధం చెయ్యడం నీనిధి. అదే ధర్మం. నాకూ వున్నార బోలెడుమంది భార్యలు, పట్టు- నేకూడా నీతో కలిసి యుద్ధం చేస్తా! అని.

మం : ద్రుగరగా వెళ్ళి అతని తల తడిమి! నీబుద్ధ యీ భావాలతో చేడకే- పోతోంది. తలంటు పోసుకోరాదు, మంగల్ని పిలిపిస్తా?

రామ: తలంటు భూస్వాముల హైజీన్ పద్ధతి. మన శరీరం మనం చూసుకోవాలి. డాక్టర్కి మన ఆరోగ్యాలనీ, వేదాంతులకు ఆత్మలనూ, లాయర్కు ఆస్తుల్ని, కరీరాల్ని మంగళ్ళకి వొప్పకెప్పడంతచే మనదేశం యిలాగేగులడింది. నోమంగల్, నోలెలంట్. ఈ భూస్వాములు సోమర్ల కష్టమంటే, తెలిక, బొజ్జలు పెంచుకుని నాటిని చెప్పగొట్టేటందుకు, మంగళ్ళని నెలకొల్పారు. వైది- వై మన వెళ్ళికి అభ్యంతరం మీ నాన్నదా, అమ్మదా?

మం : మానాన్న ఉద్దేశం నన్ను బాగా డబ్బున్నవాడి కిచ్చి ప్రేమచుక్క ఇంకొండు పంపాలని.

రామ: అదే నాకు సరిపడదు. స్వార్థంతో ముట్టాడుతున్నా ననుకోవద్దు. నిన్న ఇంకొండు పంపి భూస్వాముల నాగరికతా తత్వం, మానసిక బానిసత్వం నీ ఎముకలకి సహితం పట్టేటట్లు చెయ్యాలని ఎత్తు. మీ నాన్న కూడా పట్టించుకున్నాడుగా మరి! లోకలేని నక్క-కథ మాదిరి- ఈ విశాల భారతదేశంలో నీకు భూనోపదేశం చేసే విద్యాలయం లేదంటావా? ఫోర్టుఫారం కేలై, మెండ్రాం ప్రస్తెలమ్మి ఇంకొండు లేచిపోయి-మీ నాన్న విషయం కాదనుకో-అక్కడ దమ్మిడి విలువ చెయ్యని పట్నానీ, యిద్దరు దొరసాననీ కట్టుకొచ్చిన యీ 'మెక్ క్స్' కేట్ వ్యక్తులుమూతం జ్ఞానులూ; కడుపులో చల్ల కదలకుండా, పొలుం దున్నుకుని ప్రక్షాళిత ప్రకాంతంలో పవ్వలించిన భారతీయ శ్రోతలూ కుంతగానా? పోల్వోల్వ బాగరికతలో గౌరవంగా

చెడిపోయే ఆవకాశాలున్నాయి కనుకనే గనకలకి దానినిగదా
అంతమోజు, వెళ్ళి వీచున్నాడంటే-

పం : [జాలిగా చూసి అతని మొహం తనవైపు తిప్పుకుంటుంది.]

రామ: దూరం వీళ్ళ! హెంబవమ్మి వెండికాకుండా పరపురుషుణ్ణి తాళాచ్చా-
అందులో ఏకాంతంగా!

పం : పదిమందిలోనూ చెయ్యిచ్చా?

రామ: అవును! దారుణాలు బహిరంగంగా చేస్తే ఎవడికీ అనుమానం
వుండదు. సినిమా తెరమీది ముచ్చ అందుకే అంత మజాగా వుంటుంది,
ఆసలు నామరం ప్రత్యేకత, రహస్యం వుండకూడదనిగా. అంటే
నా తాత్పర్యం మీ ఆమృతాగానే ఎదిగి గంటేని నన్ను కాగిలించుకో
మని కాదు.

పం : (ఆవలించి) చాలా పై ముందు—స్నానానికి లే. సాయంత్రం
మనం కూడా మా నాన్నతో కలిసి భోజనం చేద్దాం. మారేళ్ళని
గురించి ఆయన అభిప్రాయాలు తెలుసుకుందాం! ఆస్తి కావాలం
టాదు.

రామ: ఫూలిష్! ఉన్నవాడు కూతుర్ని లేనివాడి కివ్వాలంటాను—ప్రావై
డెడ్ కూతురు యిచ్చవడిలే. నిజమైన ప్రేమ—కాలిట్ ప్లానింగ్,
ఆర్ ప్రీమిటివ్—ఆర్థిక సాంప్రదాయాలకు అతీతం అని తెలుసుకో
లేని మీవాన్నకి బాకెట్ లా పట్టాన్నిచ్చిన డబ్బిన్ నిశ్చయిద్దాలా
వాళ్ళు వొడ్డిదడమృ లంటాను. మీనాన్నకీ, అమ్మకీ వొకళ్ళనిగా దొక్క
ళ్ళకి నిజమైన అనురాగం వుండంటావా?

పం : వీరూ వారే తెలుసు? మానాన్న ఎప్పుడూ అమ్మతో వాదించడు-
ఎప్పుడూ డెబ్బిలాడుకోరు. మాయింట్లో అన్ని కృతచారాలూ సాఫీగా
సాగిపోతున్నాయి. నావిషయాల్లో కూడా ఎవరూ ఎక్కడూ
బోక్కం కలగజేసుకోరు. "రామయోగిని రమ్యంబున్నా నాన్నా"

అన్నాను. "తప్పకుండా. ఎవరతను?" అన్నాను. "నో-పలికు"
అన్నాను. "మనీ తప్పకుండా రమ్మను" అన్నారు.

రామ: గుడ్! కొంత బాక్ గ్రాండ్ తయారుచేశావు కాబట్టి మనం రంగం
పైకి నిర్భయంగా ప్రవేశించవచ్చు నందూ.

పం : ఏం పుణ్యం అని అడిగింది అమ్మ.

రామ: ఫూలిష్ ప్రశ్న. ఉద్యోగం లేంజే పూర్తిమనిషి కాదని ప్రెరినమ్యకం.
తనకూడా చీరేనా కొనితెచ్చే తాహతులేని మొగాడు అల్లుడు
కాకూడ దనడం సహజంగానే వుంది. ప్రాసీడ్ వీళ్ళ.

పం : "ఇంకా చదువుతున్నాడు" అన్నాను. "ఎట్లా వుంటాడు మనిషి"
అంది.

రామ: మోర్ ఫూలిష్ మొగాడి చక్కదనాన్ని చూసి స్త్రీలు ప్రేమించడం
నిజమే బలే యీపాటికి మానవజాతే సరించేను. హామెలెక్ అన్నట్లు
మారేజ్ మార్కెట్లో స్టాగ్ "డబ్బు, డబ్బు, డబ్బు" కళ్ళిలేని వీచ్చి.
ముసిలిదానిగి యిదే ధోరణా? గో ఆన్ వీళ్ళ.

పం : అంతే నే నేమీ అనలేదు.

రామ: పొరపాటు చేశావు. నన్ను గురించి కుప్తంగా చెప్పాల్సింది మాటా
ప్రపంచాన్ని బయంచొచ్చు. నీ-తలుపు కొడుతున్నా రెవ్వరో.
కాబోయ్యే ఆత్మగారు అనే సరకం కాదుకదా...(కుర్చీలో కూర్చుని
పుస్తకం తీసి చదువుతుంటాడు.)

పం : వంటవాడై వుంటాడు. మాయింట్లో అన్నీ గోడగడియారంలా
సాఫీగా జరిగిపోవల్సిందే.

రామ: ఐహో. నాగరికతలో వుండే విశేషమే అది. ఇస్తే పైకి లేకు.
లోలోపలే కుర్చీ పైకి యెంట్లో మర్యాదగా నటిస్తూ, చివరికి
కోరెక్టులాడు. భూస్వాముల బ్రతుకంతా, చీకటి, రహస్యం, కృత్రమం
...తలుపుతీసి చూడు.

[పంకజం తలుపు తీస్తుంది. దానయ్య ప్రవేశిస్తాడు. లాల్మీలాంటి పాటి చేతులు చూస్తూ, అద్దరుపంచ, కండువా, 'కేద్ర' జోళ్లు, పదిరోజులైనా చీతగలవి గడ్డం-పల్లెటూరి ఆసామిలా వుంటాడు. వయస్సు నలభై]

దా : ఇదేనాండి బొరిస్టర్ భానోజీరావుగారి గృహం?

పం : ఇదే ఎవ రండి మీరు?

దా : నేనా? నా చేరు దానయ్యంటారు. పీఠిగుమ్మం తలుపులు మూసుంకే యిటా వచ్చాను. వారితో పనుంది లెండి. నువ్వెవరమ్మా?

పం : నూ నాయనగారే లెండి.

దా : అదే అనుకున్నా. వారిని చూసి చాలా దినాలైంది లెండి. అబ్బో! లెలండు వెళ్ళకపోయింది. ఎందుకు నవ్వుతావు? ఏదో పూర్వకాలపు వాణి. నాకీ చేరు సరిగ్గారావు.

పం : బిర్లండు.

దా : ఆ, అదే నిన్ను సలు చూడనేరేదు. పెద్దదాన వయ్యావు. వివాహం—
[మెల్లగా గొలుగుతాడు. అతను పూర్తి చెయ్యకుండానే—]

పం : ఇంకా లేదు. లేదు. చదువు పూర్తికాలేదు. మానాన్న అల్లాడితోకే వెళ్ళుంటారు. కూర్చోండి.

దా : కాస్త మంచితీర్థం తేస్తూ. (అటూఇటూ చూసి) వారెవరూ? (హాపతి కడుతుంది) తమ చెవ్వరూ?

రామ : ఎవరంటే ఏం చెప్పను మహాత్మా! ఒకానొక మనిషిని.

దా : (ఆశ్చర్య పడతాడు) ఏం అంటారు?

రామ : మనిషి ననడానికి బోలెడు నిదర్శనాలున్నాయి. ఆకలేసినప్పుడు కూడా తిండికోసం తంటాలుపడని జంతువు మావవుడొక్కడే. స్వర్గాన్ని నమ్ముకుని ఆకలి, దాహం, ప్రేమ పీటని మరచిపొయేదిగి మనిషాక్కడే. ఈలక్షణాలు నాలా మోగిలింది వున్నాయి గనక

నన్ను మనిషాడూ.

దా : చాలా చిత్రంగా వుంది బాబూ. భానోజీరావుగారికి తమ చెవ్వారా? రామ : ఒక మనిషి కొకమనిషి యేమీ అవడం. ఒంటరిగా జన్మించి చీకట్లోంచి వెలుగులో కొచ్చాను. మళ్ళా చీకట్లోకి వెడతాను. అయ్యా, నేనూ, మీరూ అందరం యాత్రీపలం.

దాన : మరి చిత్రంగా వుంది. తమ నామధేయం?

రామ : గులాబీని మహాచేరుతో పిలిచినా పరిమళం మారదు. ఎన్ని చేతల గుని నాటుకం అడిగా మనిషి మనిషే. నన్ను రామయోగి అని పిలుస్తే మీరు నిజానికి ద్వరగా వచ్చినవా రాలా.

దా : చేరుకు తగినట్లుగానే వుంది మీ వాళ్ళు. తమవృత్తి సెలవిచ్చారు కాదు.

రామ : నాపూర్వులు అడివిమనుషులు. వాళ్ళ పూర్వులు కోతులు. కీళ్ళందరికీ వొకే వృత్తి వుండేది. ఆకలేసినప్పుడు అన్నం తినడం, ఆకలితీరిం. తర్వాత పిల్లల్ని కనడం. నేను ఆరెండుపన్నా తప్ప అన్ని పన్నా చెయ్య గలను. సంసుసలన్ను—రైని; బోలోద్దారకుణ్ణి; సోపలిట్టని; నిరువోగిని; నన్ను మానుకోడంతప్ప నాకు చేతకాని పనిలేదు.

దా : (నవ్వుతూ) మీ వువ్వోగారికి యింత ఊతం అంటూ వుందా?

రామ : ఆ. ఈసంసుం నన్ను ఊతంచ నిచ్చింది.

దాన : హా! హా! ఎంతమాట! నేటికాలపు యువకు లందరూ చాలా చిత్ర మైనభాష ముట్టాడుతారు. అడుగుతున్నా నని ఏమీ అనుకోకండి— భానోజీరావుగారి కూతురుతో మీ కెట్లాంటి పరిచయం...

[పంకజం చక్కా వొస్తుంది, నీళ్ళ గాసుతో]

పం : నా నేపిటాటు లెండి. మీరేం పనిమీదొచ్చాలో చెప్పారుకాదు. అంత మరి తొందరపని కాదుకదా!

దాన : మిమ్మల్ని చూస్తుంటే నా గొడవే మరచిపొయ్యాను హాయిగా నిద్రి

చీగా పోరా పొందూ లేకుండా చెట్టుమీది పక్షులలా...

రామ: పెళ్ళితాలూకు బాధ్యతలు లేకుండా శ్రీసంపర్కం కావా లంటారు. ఇది ముసలాళ్ళ యవ్వనాన్ని చూసి పడే శృంగారబాధ తన్నయితరామ. ఎలా క్వెస్ట్...

దాన: మీరిద్దరూ వొకళ్ళ నొకళ్ళు ఎలా ఎరుగుదురు?

రామ: పూర్వ జన్మ సావాసం.

దాన: అల్లానే మరి. ఆయన నీకేమాతా దమ్మ? ఏం చదువుతున్నాడు?

రామ: ఆస్కామి, నన్నడగండి. చిన్నప్పటినుంచీ వొంటికి రాసుకున్న పవిత్రపుబురదని నొదులుకుని అంగంబూడిద రాసుకోడం ఉన్నతవిద్య. దాన్ని దులుపుకుని తైరాగిలా కావడం విజ్ఞానం. నేనావిడకి ఏమీ కాను. జీవితశక్తి మమ్మల్ని దగ్గరగా తీసుకొచ్చింది.

పం : అత నంతా అట్లానే మాట్లాడతాడు లేండి. అతని కి సంఘం వింత ప్రపంచం.

దా : ఆయన దన లేపూరు?

రామ: నా జన్మస్థానం నావకీకుటీరం! గమ్యస్థానం రామరాజ్యం - 'యల్లా పియా!' మిగతా అందరినీ లంకాదీపం.

దాన: ఘస్టుగా వుంది. పంతులూ, నీకు వివాహమైందా?

రామ: ఈ ప్రశ్నకి యింత వుపోద్భూతం ఎందుకు మహాత్మా? ఒక పురుషుడు, వొక స్త్రీ కలిసి వొకేయింట్లో కాపరం వుండి పిల్లల్ని కనడం వివాహమైతే మనకి కొంచెం కూడా కాలేదనే చెప్పాలి. 'వివాహం' అన్న సంస్థ నిలుబడాలంటే రెండు కావాలి—భర్త చెమిటివాడూ భార్య గుడ్డినీ అవాలి. సానీ నాకది కాలేదు.

పం : అబ్బ, ఊరులో రామం...

రామ: చూశావా? ఈ మహాత్తరవ్యక్తి నా జీవితంలోకి అమాంతం ప్రవేశించి; నారహస్యాలన్నీ ఊడలాగి, నా అదర్శాల పునాదులు త్రవ్వ

కుంటే ఎట్లా పూరుకోను? ఏమంటాన్ కామ్రేడ్ దానయ్యా? అవును జోగి.

దా : జోగి!! మమ్మల్ని మీరు సరిచేసుకోండి. నే నింకా నాలుగోన్నేటికి రాలేదు. నాయారేకి నాలుగు మజిలీలు; భోగి, రోగి, యోగి, జోగి. నేను మొదటి స్టేజీలో వున్నాను.

దా : అదా? ఏదో పెద్దవాణ్ణి. మరి మరుపు జాస్తి.

పం : మీకు మానాన్న వొచ్చేలోగా ఏదన్నా పనుంటే మాసుకురండి. దా : అచ్చే. నాకంతమంచుకు పొయ్యే వ్యవహారం ఏమీ లేదు. మొన్న బండలో రెండు లక్షలమైన సంబంధాలు చూశా. కుశాలరావుగారి కుమారుడు. లా చదువు తున్నాడు.

రామ: వాట్? ఎ మారేజ్ బ్రోకర్! స్కాండల్స్! గో అన్ ప్లీజ్.

దా : కుర్రాడు నారింజపండులా వుంటాడు.

రామ: (ఎక్కిశ్యతో బాధపడుతుంటాడు) హెక్... నారింజవోక్..... నారింజవోట వుక్...వుందా హెక్?

దా : ఈడూ జోడూ బాగుంటుంది. మీ నాయనగారితో మనివిచ్చేదామని. ఆసలు పనికేంలేండి, ఎప్పుడూ వుండే కోర్టు గొడవలే.

పం : మీరు యీ సంబంధం విషయం మా నాయనగారితో చెప్పవక్కరలేదు.

రామ: బాగా హేక్, చేక్—చెప్పావు. ఇదివరకే స్థిరపడింది కామ్రేడ్ క్రామహెక్. మీపేరు హెక్ ప్లీజ్?

దా : దానయ్యని మనివిచ్చేవాగా. ఏమిటి, చాలా చితంగా వుండే. ఇది వరకే స్థిరపడిందా? చెప్పావు కాదేమమ్మా!

రామ: ఆ ధన్యుం డెవం— హెక్ డోక్! హేచ్. (కుమ్ముతాడు)

దా : ఇవాళ నాకోజా ఏమీ బాగుండలేదు. ఏం తలపెట్టినా అటంకాలే ఎక్కిశక్తి మంచిని శుభ్రత్రాగుబాబూ.

రామ: వెల్ వెడ్ దానయ్య - యాక్ (తుమ్మరాడు) మంచిసీర్లు -

జం-స్టీ...క్...జ్...క్...

దా : పెద్దవాణ్ణి చెబుతున్నానని మీరా అనుకోకు. నీకుకూడా భార్య కావరం చేసే కాల మొచ్చింది.

రామ: ఎవరి భార్యతో మహాత్మా...?

దా : మా తమ్ముడు కూతురుంది—ఇంకా పెద్దమనిషి కాలేదు.

రామ: ఇంకా తుంటుంటే, చంపావు మై ఫుడ్ నీ బిగ్ ఫాతరినా.

దా : అదికాదు నే ననేది.

రామ: తెలుసు. బాల్యవిహవాలవల్ల మన దేశం బాలింతల ఆస్పత్రిగా మారిపోయింది.

దా : మీరు మహాపెద్ద జలుబుతో బాధపడుతున్నారు. కాస్త పొడ యిస్తునా?

రామ: పెద్ద జలుబునదాని కంటమాత్రం వీలులేదు. ఇటీవల మనకి చివవాటిలో యిది చాలా ఉత్ప్రాప్తమై మై దయ్యం.

దా : నీ కేమాత్రం ఆస్తివుంది యోగీ?

రామ: అలాగే పెండ్లియిందిలేండి దానయ్యగారూ.

దా : మరలా బ్రహ్మచారిలా మాట్లాడ రాదేం?

రామ: పంకజం ఈజ్ రైట్.

దా : పెండ్లాంతో కావరం చేస్తున్నా. పరిహాసం మానలేదు పంతులూ— చాలా అద్భుతమవుతున్నది.

రామ: మై ఫుడ్ దానయ్య. నాకీ కనక భార్యవుంటే నీ నిక్కడ పుట్టితో మాట్లాడుతూ కూర్చుండునా? తెలిసిందంటే మళ్ళీ విరగతొంటుంది.

దా : హరి హరి!

రామ: స్వామభవ మిది తెలుసున్నాను. వినుడు. వీం? (కన్ను గీటుతాడు.)

సం : రామం! ఇవాళ సుప్రసాదం చాలా యిదిగా మాట్లాడుతున్నావ్. — కొత్త పాతా పెద్దా చిన్నా అని లేకుండా.

రామ: పొయెటిక్ లైవెస్. ఆధునిక కవికి కొత్తపాతలూ, పెద్దచిన్నలూ లేవు. ప్రపంచాన్ని నాగుప్పెట్లో గులాబీమొగ్గలా నొక్కివెడతా. అనంతాన్ని ఆవులింతలో అమర్చుకుంటా.

దా : (గడియారం కేసి చూసి) సరే నాక్కొంచెం పోస్టాఫీసులో పనుంది. వెళ్ళి మళ్ళా గంటలూ కొస్తా. శేలవు మీ నాయనగారితో చెప్పమార్చి వచ్చి వెళ్ళానని (నడుస్తాడు - కొంతసేపు నిశ్శబ్దం)

సం : [అతని దగ్గరగా వెళ్ళి] రామం, ఎందుకంత దిగులుగా వున్నావ్? చలాకీ అంతా అప్పుడే పోయిందేం?

రామ: వాల్ట్ చలాకీ-నీకు చెబుతాను, నాకు హృదయారాటం. సం తింగ్ రాంగ్ అనుకుంటా—కాంట్రా షాల్డ్. జీవితశక్తి నాలోని విచారాన్ని, శూన్యతాన్ని కప్పి పుచ్చేటందుకు సంజోషం, చలాకీ అనే వొక ముసుగుని కప్పకోమంది. నాబ్రతుకూ, నా స్వార్థం నన్ను వీడనమంటోంది. కాని జీవితశక్తి నన్నమంటోంది. అన్యధిమందు జీవిత శక్తిది వై చెయ్యి. నీమందు నా నిజస్వరూపం—యిది నారెండు అవతారాలు.

సం : సుప్రసాదం గులుగావుంటే నేమాశ్రమం యోగీ. నీ నవ్వును చూసే నా మనస్సు మొదటోనీ మీదికి పోయింది. కష్టాలలో అందరూ విచారంగా వుంటారు. బాధలొకూడా నవ్వుటూ విధిని చూసి వెక్కిరించి ముట్టా వున్నవారిని ప్రేమనూ నీ స్వాధీనాన్ని కూడా మరిచిపోగల వ్యక్తులు ఎందరో వుంటారనుకోను.

రామ: వెయిట్ స్టేజ్. రిహార్స్ లో చేసిన స్పీచ్ కాదనుకుంటా. బట్ - కాని నాలో యింత స్వేచ్ఛగావుంటూ సుప్రసాదేతే మీ నాన్నతో చెప్పి వెళ్ళి ప్రయత్నాలు చెయ్యడం, ఇఫ్ దానయ్యా ఈజ్ నిజం, పంకజం

‘పంకజిజమ్’ కాదు, మంకియజమ్ అంటాను.

పం : ఓన్ ఇదా నీ అలక. నే అప్పుడే అనుకొన్నాను. ఏదో మనస్సు మంచి చేసుకోదానికి, మానాన్న మెప్పుపొందడానికి అట్లాంటిమా అనుంటాడుకాని అది నిజమనుకోవడం నీ మిస్టేక్. ఇంత జ్ఞానంవున్న వాడవ్—నీక్కూడా అనూయే? ఇదేనా సోమలిజమ్?

రామ: నిజం చెబుతా విన బామ్. సోమలిజమ్ అందరికీ అన్నం పెట్టగలిగాని మనోవికాసం యిస్తుందనుకొను. స్వేచ్ఛగా ప్రేమించి జీవించే ఆవకాశాలు కలుగజేస్తుంది. కాని, ప్రేమని శాశ్వతంగా వుంచుతానని గ్యారంటీయివ్వదు.

పం : పెర్మినిగురించి నా అభిప్రాయాలు మానాన్నకి తెలియక ప్రయత్నాలు చేసివుండొచ్చు. దోవని పాత్యదానయ్య మాట లట్టుకుని నువ్వుంత చికాకుపడడం మోట్ అక్ రామమోగియివ్.

రామ: బ్యూటీఫుల్. నీకుకోపం వచ్చినప్పుడు ఎంతో అందంగా వుంటావ్. అనుభవించడం చేతగాని దౌర్భాగ్యుడికి మీనాన్న నిన్ను అంటు గడుతున్నాడంటే నాగూ పుద్బవించే కోపాన్ని న్యాయమైన భీభత్సం అకొచ్చు-కొండొకవో రైట్స్ ఇండిగ్నెష్. [గూట్లొంచి లొంగిచూసి] ఓమై గుడ్ నెస్! మీ నాన్న వొస్తున్నట్లున్నాడు. మనం తైటుకి వుదాముంచడం శ్రేయస్కరం అనుకుంటాను. లోట్లోకి పోదాంపద.

పం : ఇన్ని కబురు చెబుతావు - మా నాన్నంటే ఎందు కంతభయం?

రామ: భయం కాదు డాక్టర్ పం! కోపంలా ఏదేనా మాటా మాటా వొస్తే ఏం చేస్తానో ఆఖరికి కారకామార్క్కు కూడా నిర్ణయించలేదు. [పంకజం పాట పాడుతూ, ఇదే అల్లుడుంది. అతను సిగరెట్టు పూర్తి అయ్యేవరకూ పుస్తకం చదువుతాడు. ఇద్దరూ నవ్వుకుంటూ లోట్లోకి వెళుతుంటే తెరపడింది.]

౨

[అదే సమయం. ఏర్పాదికి వెనకాలవున్న హాలు. భానోజీరావు వేషం- పొడుగాటి, అంత వొడులులేని తెల్లవైబామా, కాలర్ మూసిన లాంక్ కోటు, చేతులూ బెత్తం, బ్రాస్ రియ్యగానే ఎరెక్ట్రీక్ బల్బుమాదిరి మెరిసే బట్టతల, వెనక భాగంలో మాత్రం రెండు చెవులకీ మధ్య తెల్లదువ్వైన అతికించినట్లు కానిని పెండ్లుకలు కనిపిస్తూంటాయి. కళ్ళకి జోడు ముందు వొంకర తిరిగిన ‘పడవ’ జోడు కాళ్ళకి. తెర లేవగానే ఆయన ప్రవేశించి కోటుతీసి, బెత్తం మూల గిరవా పెట్టి, బ్రాస్ ఆవతల పారేసే కుషన్ కుర్చీలో లోతుగా కూలబడతాడు. వెనకే ఎత్తుగా వుయ్యాలమాదిరిగా వూగే కుర్చీలో కూర్చుని ఆయన భార్య పెదగాల్యం లేవ్వో ఏదో అల్లుడూ వుంటుంది. ఆమెని స్థూలశరీరం. బాగా ఎర్రగా వుంటుంది. చిన్న ముక్కు, ముటుంగా కనిపించని కనుజామ్మలు, పెదవులు. మధ్యపానీడి; అక్కడక్కడ పెండ్లుకలు తెరిసినాయి. జడని మెలితిప్పి కడుతుంది. చెవలకి దుగులు, చేతికి కడియంగం, కుడిచెయ్యికి రెండే నల్లగాజులు, యాన్న పంలొని పొందగ్యచిచ్చాలు యిప్పుటికీ కనిపిస్తూనే వుంటాయి, పనీ డుగా చూస్తే.

భానోజీరావు కోటునిప్పినప్పుడు కాని ఆయనగాజులై టునడదు. చాను నలుపులూ బట్ట బహుదిన్నికర్కు బ్రామాలో ఆకాగం కల మొకం. నాలుగు మీసాల పెండ్లుకలు ముక్కుని అంటిపెట్టుకుని వుంటాయి. చుట్ట వోట్లొచ్చుకుని బాగా బాతాటి పుస్తకాన్ని తీసుకుంటాడు.]

భా : అగ్ని వెట్టిది?

పెద్ద : ఇంకస్తాండ్ బనకాల.

భా : [తీసుకుని] వంటింటో వుండవలసిన అగ్నివెట్టి యిక్కడ పూర్తి మనం ప్రాక్టీస్ విరమించి సన్యాసం వుచ్చుకోవచ్చు. [గలగల రెండు, మూడు పుల్లలు గీస్తాడు. ఒకటి వెలగదు.] మన ఇండియన్ ఎందుకూ పనికిరాని ఇడియట్లని రాసిస్తాను. అగ్నివెట్టు చెయ్యడ చేతగాదు. పైగా వీళ్ళకి పాశ్చాత్యదేశాలలో సమానగౌరవం, కావలిట. అగ్నివెట్టిదాకా ఎందుకు? సిరా తీసుకో. ఒక్క కంపైనీ మం సిరా చెయ్యగలిగిందీ? ఒక్కొక్క కంపైనీవాడి సిరా బుడ్డిలోనే గి కట్టి బుడ్డిని గొడలెత్తో పగలగొడతేనే కాని పగలు. దీనికి మన మహిళల సరిఫీకేట్లొకటి. మనవాళ్ళకి తగిన సిరాచే వేస్తున్నావ్ ది కంపైనీవాళ్ళు. ఎవ్వరి కంట్రీ గెట్స్ ది గవర్నమెంట్ ఇట్టి డిజర్వెస్.

పెద్ద : మీ కెప్పుడూ అగ్నివెట్టి అవసరం వాస్తుంటుందని నేనే వంటాయని బుల్లమీద వోక టుంపెనున్నాను. స్వామికి కొనసాగా, ఎందుకి రుసరుస? మనవాళ్ళు సిరాచెయ్యడం మొదలెక్కింది మొన్న వెనువేగా? ఈ ఖద్దరునీర చూడండి. కొని నాలుగేండ్లయింది—చెట్లవెద్ద చెదలేదు.

భానో : గోనీ సుంటికి చెదిరేందుకు చక్కెక్కడేడిసింది?

[వేటిలు తిప్పి చదవ ప్రయత్నిస్తాడు. పుస్తకం మధ్యలోంచి సెమిలి యొక, కళ్ళతోడు కేసుగా వుండే అద్దాలు తుడుచుకునే గుడ్డ రామయోగి విజిటింగుకారు తీస్తాడు.]

ఇదేమిటి? ఇవన్నీ ఎక్కడనుంచి వచ్చాయి? ఫోంగిట్ ఆఫ్ - మన యిండియన్స్ యిక్కోవుండే న్యూసెన్సే యిదండి. ఎక్కడుండ వలిన వొస్తువు లగ్, డుండదు. ఇట్లా గెట్స్ ఆఫ్ మై సర్వైవ్స్.

: సెమిలీకా, రిబ్బనూ అమ్మాయిని బుల్లకింద పడుంటే, మీరు కోపం చేసకుంటారని, నేనే పుస్తకంలో పైట్రాను ప్రతిరోటూ ఏ వొస్తువో వుండవల్సినవోట లేనని యుద్ధం చెయ్యడం మామూలేగా. ఆ లావు పుస్తకం మీ కిప్పుడే కావలిసాచ్చిందీ?

: క్రిమినల్ లా లావుగా గాక సన్నగా ఎలావుంటుంది? దేశంలో వున్న ఆన్యాయం, పాపాలు క్రూరత్వం, పశుత్వం-అన్నింటి చరిత్రా యిందులోనే వుంది. ఇందులోనే విజిటింగ్ కారులు, విజిటర్ల కావ రం చెయ్యడం, ఇమగో - కై. రామయోగి—

: అది అందులో కల్లా వొచ్చిందో నాకు తెలీదు. మనమూయి వెట్టిం దేమో అందులో.

: ఏవీ ఎక్కడుందీ? రమ్మను, కనుక్కుంటాను.

: అబ్బు, పోనిస్తురా! సాయంత్రం కులాసాగా తోట్లో ఆడుకుంటోంది కాబోలు.

: ఆ తోట్లో యిక్కడే వున్నాడా? వాడింక వళ్ళేదా యేమిటి? విశాల హృదయంగా కాలటి పెండికాని పిల్లని పరాయివాడిలో వుండనిస్తు న్నాను. ఇదే ఏదరేక్ ఇండియన్ విలే, భార్యతో సహా మాతుల పడును.

పెద్ద : దానికి వున్న ఫ్రెండ్ అత నొక్కడేట.

భా : ఫ్రెండ్ కాదు ఫీండ్! అన లేవడీకొగి?

పెద్ద : [సప్త అప్రకుంటూ] జోగికాదు, రామయోగి సోవలిస్ట్; కని, సంఘ సంస్కర్తాట.

భా : వాడి క్రాపింగూ, నాగుండూను. ప్రతివాడూ పైబామా, లాల్స్, కళ్ళతోడూ తగిలించుకుని, వువ్వోగం సర్వోగం లేక పిదులమ్మట తిర గడం, సోవలిస్టినో, భావకవకో చెప్పగోడం! పిళ్ళగాల తగిలించా- మనపిల్ల ఎందుకూ పనికిరాదు.

శెడ: మీ చిన్నప్పుడు మీరు మాత్రం తిరగలేదా ఏమిటి?

భా: శెవ్వర్. నేను చిల్లండుల వున్న రోజుల్లో కమ్యూనిస్టుల్ని అనుమతించేది కింద చూసి, వాళ్ళని సంఘంలోంచి బహిష్కరించేవాళ్ళ బోల్లి విక్రమంలే ఎవరో తెలుసా? ఎంతసేపూ తిండి, తరవాత పని, పని, పని, రహస్యాలు లేవు. ప్రత్యేకతలేదు. పిల్లల కవర్స్ మెంటు లాక్కుపోయి తిరిగిదండ్రులకుదూరం చేస్తారు. ఆర్థిక విలువలు, స్వల్పత్రమైన కళా లేవు. అసలు మతమే లేదు. పూర్తిగా తాళలేని యీధర్మాగ్రామ ఇండియాలో సోషలిజమ్ నెలకొన్న తారట!

శెడ: ఏమో నాకేం తెలుసు? ఆమూయి చెప్పింది. ఆతను జీవితాన్ని సాక్షాత్తుకొని ప్రచారంలోనం అంకితం చేశాడని.

భా: ఉద్యోగంలేక యేదో పదిమంది నోళ్ళలోనూ పదాలని చేసే ఆ రిడంట్. రేపా గుమాస్తాపని దొరికిందంటే సోషలిజమ్ సామ్యునిటీ పదాలు కుంటుంది.

శెడ: కవితుకూడా.

భా: నేటి కవుల మాట చెప్పకొస్తే ఏమిటి, యవ్వనంలో వున్న బ్రహ్మచారులంతా ఏ ఆడదానికైనా పడడం, అది వీళ్ళకి లాంగ్ పాస్ వడదబ్బులేని వీళ్ళ ముగం ఆఖరికి విడో కూడా చూడదు—ఆ కవీరక కవిత్వం వ్రాయడం! లేకపోతే కామకథలు, ప్రేమకథలు వ్రాసి కెళ్ళబోతున్నారా? అందాకా ఎందుకూ? వీళ్ళందరికీ తల పెట్టానీ వొప్పుకెప్పు; కవిత్వం రూపులేకుండా మాయమౌతుంది.

శెడ: గుండుగుండ్లుగ్గ అని కూడా చెప్పింది.

భా: సంఘం! ఈ దేశంలో వా' సంఘం అంటూ ఏడిస్తేగా? మూడువంద బాతులూ, ఆరువందల భాషలూ, పదహారువందల మతాలూ వున్న ఇండియాలో నలభై నాలుగుకోట్ల సంఘాలున్నాయి. ఇందులో దేన్ని

పుడరించడం? ఈ పూర్వో అనాగతరజాలయంలో భోతమనునది భర్తచచ్చిన బాలిక లున్నారు. వాళ్ళలో ఒకదాన్ని పెండ్లిచేసుకుంటే గొప్ప సంఘసంస్కారం చేసినట్లు. అల్లా చెయ్యమను.

శెడ: ఈ మూడు కారణాలవల్ల మన పంకజం అతన్ని పెళ్ళిచేసుకుంటానని నాతో మొన్న చెప్పింది.

భా: (కంగారుపడి లా పుస్తకాన్ని కింద వదిలేస్తాడు) ఆ. ఆ. ఆ. చెప్ప.

శెడ: (తాపీగా) ఈ మూడు కారణాలవల్ల మన పంకజం అతన్ని పెళ్ళి చేసుకుంటానని నాతో....

భా: ఆవు. నువ్వు విని ఆనందించావా? శెడ: దానికి కావలసిన మొగుడు దొరకడం దాని భాగ్యం. అసలు దానికి పెళ్ళంటూ కావడం మన భాగ్యం కనక ఆనందించాననే చెప్పాలి. శెడ: ఓసి నీ పెద్దతనం చేడకడికానూ! నీడెవడే? పూటకి తికాణాలేని ధవ్వా...

శెడ: అతని మనస్సులో ఇరుకై రూపాయలకు తక్కువ లేవు. భా: ఆ స్త్రీ పాస్తీ లేని, ఉద్యోగం సవ్యోగం లేని, స్థితి మర్యాద, గౌరవం లేని వాకానాక ధవ్వాగాడికి పంకజాన్ని యిస్తానని అనుకుంటే ఆ ఆలోచనని తక్షణం దిగమింగి మొగ్గలోనే కుంచెయ్య.

శెడ: అ స్త్రీ పడెకరాల మాగాణీవుందిటకాని, దాన్ని సమంగా తన స్నేహితులకి పంచుతాడుట. తను ఆఖరికి మొగుడుమాస్తా పట్లో నేనా ప్రవేశించి యేదో గణించుకుంటా....

భా: ఒకేసే, చిలకలా కూర్చుని చిల్లర కబుర్లు నా ముందు చెప్పట. మనం ఎవళ్ళం? మొదటి జాతివాళ్ళం. పేరు, ప్రతిష్ఠ, గౌరవం, పలుకుబడి వున్న పున్నతరకం వాళ్ళం. ఆ యోగిగా డెవడు? రెండోతరగతి వాడు, మిడిక్ కాదు మొరాలికిని ఇంగ్లీషువాడు హోళనచేసేస్తాడు

వాళ్ళు ఎప్పుడూ డబ్బుకోసం నడకమీస పండాలు ప్రయాణిస్తూనే ఉంటారు. వారందరూ ప్రస్తుతమునకు, దోర్నావరకు, బ్రతుకు బ్రతుకుగా...
..... ఇంతే పంకాన్ని ఆ బురదలో కాలవేయవచ్చును. ఓ... ఆకస్మాత్తుగా ఎలాగోనెంటా. (రాజ్యం లోపలి కల్లి, కాకీలే గుడ్ నెస్.

వైద్య: మనమూయి చెప్పడం అతను చాలా నిజాతీగల మనిషిని. పైగా రం చేసేది అది కాని మీరు కాదుకదా!

భా: పొరబాటు, బీదకుటుంబంగా వాడికి నూతున్న సే అల్లుడుతో మ గారే కావరం చెయ్యాలి. వాడికి ఉద్యోగం ఉండదు. ఇక్కడ కాళితంగా మకాం చేస్తూ మనకున్న ఆస్తులూ ఖరం చేస్తానా? వాడి నిగలేటకి చాలు నా ప్రాక్టీస్.

వైద్య: హిందూమిష్ట కలయికని నిరూపించడానికి అప్పుడప్పుడు బీదానా కాలస్తాడు. మనకి మొగిల్లులు లేకగా. ఉన్న వా ఆడబిల్లా అనుభవిస్తే మనం సంపూర్ణించాలిగాని...

భా: ఇప్పుడు నీ ప్రశ్నకం వీడు మన పంకాన్ని ప్రేమించి యిదవుతున్నాడనా? వాడి క్రాంతిని దెబ్బ. గొప్పవాడి పిల్లని ఎలాగో మా కుటుంబాన్ని బుట్టగా చేసుకున్నాడు. ఇదుగో... హిందూకన్యక వున్న చిక్కెయిది. వివక్షత, ముందుమాట, భూసం వీళ్ళానారే భాగం. ఎవడోనోడు మొగుడంటూ దొరికిలేనే చాలునని... వీళ్ళ గో ఆదర్శం వెంకీ కావడం. నువ్వు ప్రపంచాని కిచ్చిన గొప్ప సంతకే! "నా మొగుడు బానిస" అని. కాఫీ తీసుకువచ్చా.

వైద్య: మీరు ప్రార్థన పద్ధతుల్నే మెచ్చుకోవడం నాకుకాదా ఆశ్చర్యంగా భావించి.

భానా: ఇంగ్లీషుగర్ల వుండంటే—పాలిక్లెక్ట్రాని పెంకినివయం చేస్తున్నాను. కనిపించినవాడి వెనక పడదు.

వైద్య: పదిమందిని వాళ్ళ సారి చూసి, అందరినీ ఎదుర్కొన్నాని కోస్తే...

తెచ్చి బల్లమీద పెడుతుంది) ఇదుగో—వాడికి మాత్రం పంకాన్ని యివ్వను. (అగ్నిపెట్టె తీసుకుని కండుపులు కొడతాడు. అది కలగలే అగ్నిపెట్టె దూరంగా గీరివాలెడతాడు. అప్పుడే గుమ్మం దాటిన దానయ్య దాన్ని గుమ్మంలో పట్టుకుని ప్రవేశిస్తాడు) దామె టిప్ మాన్ బాక్స్!

వైద్య: బానిసగారికి నమస్కారాలు. అగ్నిపెట్టెలో పుల్ల బండగానే గిరవాటెటాడు! (బల్లమీద పెట్టి) నామేరు దానయ్య.

భానా: మీరా? చాలా రోజులైంది మిమ్మల్ని చూసి. అలా కూర్చోండి. ఎక్కడనుంచి రావడం? పిల్లలు క్షేమమా?

భాన: ఆహా! వీరో పడద లాగేస్తున్నాను. మా పూర్వీకే. శంకరంగారు యీ పుత్రరం మీ కివ్వమన్నాడు. (ఉత్తరం యిస్తాడు) మకిచా. శంక రంగారు కాదు, నూర్యనారాయణగారు. మావాడి ప్రవర్తనం దివ యంగా తమలో రికమెండేషన్ దయచేస్తే...

వైద్య: (ఉత్తరం చదివి నవ్వుతూ) ఇది రాసింది నూరయ్యగారు.

భాన: మకిచా, వెనక మందమతీ నేనూ! మరే నూరయ్యగారు. (రాజ్యం లోపలించి మరోకాకీళ్ళపై తెచ్చి బల్లమీదపెట్టి, కుటుంబం మొదలెడుతుంది.)

భానా: (ఉత్తరం రాస్తూ) నా రికమెండేషన్ కి విలువపోయి చాలాలోజు తెలిసి.

భా: (మెల్లగా) నేనూ, కారవాంటగారు వాళ్ళెల్లో ప్రయాణం చేశాం.

[భానాకీ మొదటం పెక్కటి, కనుబొమ్మలు చిట్కించి, 'ఇన్' అని సంజ్ఞ చేస్తాడు. దానయ్య వినిపించుకోకుండా...]

మిమ్మల్ని మరీమరీ అడిగానని చెప్పమంది. అడగడం ఏమిటి, పానో: ప్రిడరు వెళ్ళానికి సెటిమిద 'విస్' వున్న ఏ బడ్డి విడాకులివ్వడానికి మందమత్రీ నేనూ! ఇక్కడికి వస్తానంది (తమ ఉత్తరం చూసుకుని. (భానోకి 'చెప్పారు' అన్నట్లుగా కళ్ళు మెదుపుతాడు) అమ్మయ్య చూచి చాలా రోజులైందిట. కారదాంబగా రున్నారే—ఏకు విలేంగాని. మహ ఉత్తమురాలు...

భా : మీవాడికి కావల్సిన ఉద్యోగం?

పెద్ద : అసలు కారదాంబె వరంటాను?

దా : అవిడని గురించి తపిసీళ్ళు నాకంత బాగా తెలియవు.

భానో: మీరీ ఉత్తరం నూరయ్యగారి కిచ్చి...

పెద్ద : కారదాంబంబే? వెనక అనాధ కరణాలయంలో వున్న అప్పరసా...

దాన : వెనకనివయం మనకి బాగా తెరీదు కాని యిప్పటికి ఎలావుందంటే...

భానో: మీరొచ్చింది రికమెండేషన్ రొరకా, బ్యూటీకాంటెస్ట్ కోసనూ

పెద్ద : మాట తప్పించుకోండి. ఆవిడెవరో కొంచెం చెబుదురూ.

భానో: ఈ ఉత్తరం నుంగం బాకం... ..

దా : నీకు వారితో పరిచయం ఎల్లాగా అని అడిగా. అక్కడికి...

భానో: అక్కడ వరదరాజులు నా క్లాస్ మేట్.

దా : కారదాంబగారే-మహ...

భానో: అబ్బ, నీగొడవ నోతాంలో కుట్ట! వరదరాజులు, ప్రైవేట్ ప్రొఫెసర్ అడ్రస్ వాణ్...

దా : చిత్తం. మరి నాకు తెలవా... (వెడతాడు.)

పెద్ద : (కొంటేగా) అనాధ కరణాలయంలో అవతరించిన అప్పరస కారదా "ప్రాతమ్యాలమని నొక్కి. పలుకుమనియె."

భా : ఇంకొండులో ప్రి అనూయ ప్రకటించదు. నాగరికతంటే అదే.

పెద్ద : రహస్యంగా బాధపడుతూ, సుఖంగా వున్నట్లు నటిస్తూ, పరా మెంగాడినో పాకులాడడం నాగరికతకావోలు.

పానో: ప్రిడరు వెళ్ళానికి సెటిమిద 'విస్' వున్న ఏ బడ్డి విడాకులివ్వడానికి అం: కరించడు. అనసరమైన అన్యాయాన్ని అమోదించడం ఇంగ్లీషు న్యాయచట్టం "క్విమూజి వెర్సస్ క్రీ డేవి ౧౮౯" చదువు. (చుట్టి తెలిగించి పొగ వుంగరాల కింద ఊదుతూ) దానయ్యానీ డాక్టర్.

పెద్ద : మీ రిట్లాంటి ఛండాలవు పను వెనకటిరోజుల్లో చేసి, నాకు చెప్ప కుండా అప్పుడే అవతరించిన అదర్బప్రాయమైన భర్తలా నటించడం చూస్తే మీరు అనాధ కరణాలయానికి తండ్రి, భర్తా రెండూ అవడం సహజంగానే వుంది. పడెనిమిదో కథాల్లో ఉద్భవించిన కారదాంబ గారి కున్న స్వార్థంత్వంలో వెయ్యవంతు పంకజానికి కూడదా అని అడుగుతా.

పెద్ద : ఓనీ పెద్ద పిచ్చిరాజ్యం! అది స్వచ్ఛమైన కత్తిలేని ప్లాటానిక్ లవ్. అది సంసారశ్రీకి అర్థం కావాలంటే మరో కథాల్లో గడవాలి. "క్విమూజి వెర్సస్ లక్ష్మీదేవయ్య—" కేస్ లో ఏ మైందంటే...

పెద్ద : ఒళ్ళుమందే కబురు చెప్పకండి. మీరూ, నేనూ తలకాయ కొంచుకుని, చిన్న వయస్సులో వున్న వాళ్ళు వాళ్ళివ్వ మొచ్చినట్లు చేస్తుంటే చప్పట్లు కొట్టి చూస్తూ కూర్చునే కాలం వచ్చిందని నొప్పకోండి.

భానో: భారతీయులు సెంటి మెంటల్ వ్యక్తులు. మొగపిల్లాణి పాడు చెయ్యడంలో ఫస్టుప్రైజ్ తండ్రిది. కూతున్నీ కొడుకునీ పాడు చెయ్యడంలో స్పెషల్ మెడల్ అమ్మది. కాలటి కాస్తంత నోరు మూసుకుని, యీ విషయంలో జోకర్ల కలగజేసుకోవోవడం, నీకూ, నాకూ. ఆంధ్రదేశానికి శ్రేయస్కరం.

పెద్ద : మీ వ్యవహారాలు పంకజం చెవిని పడితే మీ మర్యాద ఏ మవుతుందో వూహించండి. ఈ విషయం రామయోగికి తెలిసిందంటే మన కుటుంబాన్ని యీ దేశంలో కాకుండా, యితర దేశాల్లోకూడా యాగ్ చేసి వొదిలివెడతాడు.

భానో: సంఘానికి, నింకకీ పెరిచే రకం కాదు మనం. ఈ ఇండియన్స్ లో చిక్కే యిది. వాళ్ళు పుట్టడం, బ్రతకడం, చావడం—అన్నీ సంఘం కోసం, ఇతరులకోసం. వ్యక్తిత్వం లేని యీ దౌర్భాగ్యపు నాతి స్వరాజ్యానికి తగదని అక్షరాలా రాసిస్తాను.

పెద్ద: మీబోటి మహాత్ములూ, శారదాంబలంటి పాచిరులూ ఉన్నంత కాలం యీదేశం పురోగ మిస్తుందని మీరు బెంగపెట్టుకోవక్కర్లేదని రాసి అణాస్తాంపంటించి మరీ యిస్తాను.

భానో: బతే, పంకజాన్ని ఆ బోగి గాడికిస్తే నాకు ప్రాయశ్చిత్తం పూర్తవుతుందా...?

పెద్ద: (బిగ్గరగా) ఆ.

భానో: (ఇంకా బిగ్గరగా) 'ఆ' అంటే పో పో అంటూ. (లోపల్పించి పంకజం 'ఉ' త్తమా యిల్లాలికోయీ' అని పాడు తుంటుంది.)

పెద్ద: వాళ్ళ పెళ్ళిమాచూరం ఎప్పుడీ ఏర్పాటు చేయిస్తా. ఏం? బాదాంబకూడా పీట్లమీద కూర్చోవద్దు.

భానో: (నోరు నొక్కుకుంటాడు) ఇంతకీ పంకజంతర్లి శారదాంబనా పూచా?

పెద్ద: ఎంతమాత్రం కాదు. అది శరణాలయం సృష్టి.

[పంకజం, రాచురెనాగి ప్రవేశిస్తారు.]

పం: నాన్నా, ఏమిటింత బిగ్గరగా చూట్లాడుతున్నారు?

రాచు: కార్మికులు సమ్మెనాడుకూడా యింత గొడవ చెయ్యడం ఎరకం వారు బిగ్గరగా ఆలోచిస్తున్నారు.

భానో: (చిరాకుగా) నువ్వెవరయ్యా?

రాచు: నా విజిటింగ్ కార్డు తమ బల్బుగొడవుంది. నేను మీ శ్రేయస్కామి.

పం: నాన్నా, ఇతను నా ఫ్రెండ్—మీకు వెనక చెప్పాగా.

భానో: ఏం పని?

రాచు: నేటికాలం యువకుణ్ణి ఆ ప్రశ్న వేయకూడదు. దేవుడి కేంపని—నాకు అదేపని. నాబుర్ర భావాలని సృష్టించడం, సంఘం నాట్నీ నిర్మాణం చెయ్యడం.

పెద్ద: మీరు సోవరిస్తులని చెప్పింది మా పంకజం?

రాచు: నన్ను 'మీరు' అని సంభోధించిన స్త్రీని నేటికాలానికి చూడకలిగాను. మీ రన్న దాన్ని ఇండించను.

భానో: నీ కో ఉద్యోగం పోలేయించానంటే, యీ పెర్రులన్నీ హూమ్ కాకి అవుతాయి.

రాచు: మీ పెర్రని నిర్మాలం చెయ్యడం నా ఆశయాలలో వొకటి.

పం: రామం భావకవి నాన్నా.

పెద్ద: మీరు వ్రాసిన పద్యం వొకటి చదవండి.

రాచు: అంటే నాకవిత్వం జీవితంలోనే కనపరుస్తానని కాగితాలమీద కాదు రెండి, వెనకటికవిత్వం భూస్వాముల సోమరితనాన్నంచీ జనించింది. మా కవిత్వం ఆకలిలో అంతర్భావమైంది.

భానో: మీ కందరికీ తగ్గి పెళ్ళాన్ని పోలేస్తే యీ పిచ్చలన్నీ వొడులై యనుకుంటా.

రాచు: నాంధించిన స్త్రీని పొందలేక, ఆ కసిని భావ ద్వారా ప్రకటింస్తే మాకవిత్వాన్ని 'కసిత్వం' అనొచ్చు.

భానో: మీలాంటి యువకులందరూ మా అనాధ శరణాలయంలోని బాలికల్ని వివాహం చేసుకుంటే సంఘాని కెంతో పుష్కారం. అట్లా చెయ్యరాదా?

పెద్ద: శారదాంబనా?

భానో: పటవ్. ఎండ్ - ఇంకేముంది! నటవ్.

పెద్ద: ఇంగ్లీషుకోపం కాబోలు.

BLANK PAGE

రామ: అధికారం చలాయించేటందుకు శరణాలయాల భూస్వాముల పాలిటి కల్పతరువు కాబోలు.

పం : రామయోగి ఆదర్శం లున్నవాడు నాన్నా.

భానో: ఉదాహరణకి...

రామ: నన్ను నేను సంస్కరించుకోవడం. తన్ను తాను సంస్కరించుకోలేని వాడు సంఘాన్ని సంస్కరించడానికి తగదు. తగిన భార్యనుభవైన మునీశ్వర్ తైళ్ళ తేకపోతే సంఘమే వాణ్ణి బహిష్కరించి సంస్కరించడం మొదలెడుతుంది.

పెద్ద: అతను అభిప్రాయం చాలా చమత్కారంగా వెల్లడిచేశాడు. మరొక పంశం అభిప్రాయం అదేకాబట్టి, ఏదోతేల్చేస్తే మంచిది.

భానో: నా కిష్టంలేదు.

పం : చేసుకునేది. భరించేది నేనుకదా.

భానో: చేసుకునేది నువ్వు; భరించేది నేను.

రామ: నో, నో, భరించడం మన డ్యూటీ. భారతదేశంలో భర్తల బాధలన్నీ భరించే నాకు "ఇదియొక లెక్కయా...?"

భానో: ఆర్థి లేదు.

రామ: అందరి భూస్వాముల ఆర్థి నాకే.

భానో: ఉద్యోగం లేదు.

రామ: భూస్వాము లందరూ నాబోటీ యువకులని ఏదో లుచ్చా వున్నా. గంభీరం దివి, మా అదర్శాలని నిర్మూలించేసి, మా సామ్యవాద ఉద్యమాన్ని నశింపుచెయ్యాలని ఆశిస్తున్నారని కనుక్కునే, మేం ఉన్నాం చెయ్యడం మానేశాం. లంధ్రదేశంలో యువకులందరూ ఉన్నాం మానారంబే, ఆంధ్రరాష్ట్రం 'ప్రే' నా ఆంధ్ర' లంధ్రానో: (గర్వంగా) చూశావా నాపవిత్రత. తెగ ఎగిరిపోయావు! చక్కా వొస్తుంది; సృరాజ్యరథం చక్రాలు తేకుండా కదులుతాయి భానో: మీ అల్లుడేం చేస్తున్నాడంటే ఏం చెప్పకోను?

రామ: పెరి సింపిల్ మా అమ్మాయికి భర్తగా వుంటున్నాడని చెప్పండి.

భానో: ఇదుగో అమ్మాయి, ఎన్ని చెప్ప; నాకీ సంబంధం యిష్టం లేదు.

రామ: నాకు మొదలే యిష్టం లేదు. కొందరు భూస్వాములు పెళ్ళి స్వల్పరామమ్మల్ని మళ్ళీ వేసుకోవాలని చూస్తున్నారు. టాలిక్ వొచ్చి బ్రతికి మలాడినా మీ పంకజాన్ని చేసుకోను. నాకు ఆత్మశారవం లేదని తెలుస్తోంది.

పెద్ద: చూడు నాయనా, నామాటవిను.

రామ: నే విన్నాండి. నాకు కోపం వచ్చిందంటే మనిషిని.

పం : మానాన్న పరిహాసం ఆడుతున్నారు. నాకేసిమాడవూ?

రామ: అఫ్ కోర్స్. ఈ కళ్ళు నిన్ను చూడడానికి కాక యింక దేనికి?

భానో: సరే, మీ అందరికీ అంత యిదిగా వుంటే నాకూ...

పెద్ద: శారదాంబ! ఎందుకు?

భానో: గుటపే.

రామ: మీ మాట! మీరు నన్నిట్లాంటి మాటలన్నారంటే వెంటనే లేచిపోతా పంకజంత్...

భానో: అరి నీ తస్సా...

రామ: ఊనించండి. శారదాంబ! రెవరో తెలుసుకోవచ్చు? (దానయ్య ప్రవేశిస్తాడు)

దాన : నిశ్చేపంలా కుశాలరావుగారి చిరపరిచితురాలు.

భానో: వాట్?

దాన : వాట్లో, గోల్లో మనకి తెలిదు, వాని ఇందా? మీతో మనివిచ్చేసిన ఆవిషయాలు పొరపాటు. కుశాలరావుగారితో చెప్పమంది. నా మంతులే కారణం.

భానో: (గర్వంగా) చూశావా నాపవిత్రత. తెగ ఎగిరిపోయావు!

పెద్ద: ఈ రెండోవ్యక్తి శారదాంబా?

రామ: ది జానియర్. హలో, కామ్రేడ్ దానయ్య, మన పెర్మికి పెర్మిషన్ తమదే.

దాన: మన పెర్మి! ఇంకా నాకు పెర్మిషన్?

భానో: అన్నీ మీరు మాట్లాడండి.

రామ: ఆఫీషియల్ గా మీ అంగీకారం?

భానో: (రాబ్యూనికేసి మాపించి) అది ఇస్తుంది. [వెడతాడు]

రామ: ఓ. హెన్ పెర్మి! ఇదుగో దానయ్యగారూ, నా పెండ్లికి తమరు కా

దాంబల్ గో సహా చక్కా రావాలి.

దాన: నేను... నాకు... చంపేశావు.

మం: మా నాటకానికి గొప్ప పాత్రని సృష్టించారు.

తీసి న తె ర లో

-- వ్యక్తులు --

రామనాథం: ... నాయకుడు
రాధ: ... అరణభార్య
రంగులు: ఎవరూకాదు గనుక నాయకురాలు
జోగయ్య: రామనాథం మామగారు (అసలు)
నారయ్య: ... రంగులు తండ్రి

తీసి న తె ర

[రామనాథం పుస్తకం చదువుతూ--చుట్టూ చూడకనేని నీగ రెట్టు ముక్కని శబ్దం చేస్తూ పీలుస్తాడు]

మీరు మనసారగా యేడ్చునీరు నన్ను - నన్ను విడుపుడు! ఒకసారి నన్ను విడిచినంత...

[తలుపు చప్పుడు]

అబ్బి-యెవరిది? వొస్తున్నా వుండండి. మీరు మనసారగా పీల్చునివ్వరు నన్ను నా నీగ రెట్టుని...

[గడియతీస్తాడు రంగులు పోజేతం.]

రామ: ఇదేమి టిప్పణ్ చాప్స్!

రం: రాకేంజేస్తానూ. ఆ వెళ్ళవ పెళ్లాడతానని వొచ్చి 'నువ్వు వాసన చూపిన పుచ్చమేటగా' అని లేచి పోయాడు. ఆ వాసకాయలా 'ముగం వాడూ, వాడిని పీలిపించి చివారైట్టి నన్ను కట్టుకోమండూ.

రామ: (నవ్వు) తాగుడుకూడా 'ముదరెట్టాన్'?

రం: వాసన చూడండి నోరు,

[మీదకొచ్చి]

హ, హ, యెట్లావుంది వాసన? 'ఉత్తమాయిలా'లనోయూ నన్ను సురు విడిలే గోసమోయూ!

రామ: ఇంక చాలు కాని--అదొచ్చే వేలేంది.

రం: అదెవత్తి?

రామ: నా పెళ్ళాం, మై వెళ్--అగ్నిసాక్షిగా పెండ్లాడిన సగం శరీరపు ముక్క--

(3)

రం : మరి నేను ?

రామ: నువ్వు మిన్నానన్న కూతురు. అంతకంటే నిజమైన అభిప్రాయం కావాలంటే మీ ఆత్మ కూతురు.

రం : వెనక పెళ్ళాము, ప్రియురాలు, లేనా, చేవుడు, ఖక్కెప్పిల్ల, ఆ నేనే అన్నారగా !

రామ: భట్టి వేశావ్ ?

రం: ఉండండి, ఇంకా యేవో చాలా వున్నాయ్. ఎరువు-సగ-కా మెరుపు లకాంగి...

రా : చేలా, యిలీలా, నీకేల బాలిదగాలా ! అన్నాడు వోక మహా శక్తి-యివోలూచనంటే నీ కరంకాదు, యెల్లాచావను ? - దగ్గరగాలాగింది. నేడు సంఘం నిడదీసింది. కాలమును (అగడియారము) హస్తాలలో మనము కీలుబొమ్మలము, కీమరాళ్ళము, వేయేలా...?

రం : [బలమిడి గడియారము చేతులో తీసుకుని] ఓ నా కీలుబొమ్మ ఆడుము... [బుజముమీద గిలుతుంది]

రామ: ఏడిశావ్ కాని దయచెయ్యి, అదొక్క ప్రమాదం.

రం : నే చెళ్ళను, చేసుకుంటే నన్ను చేసుకోండి, లేకపోతే ఉంట్లోనే చెట్టండి. అంతవరకూ నే చెళ్ళను.

రామ: చంపావ్. అసలు మనసు యేకపత్ని ప్రణులంగా, నీకు మహా మోడడమువుండే-ప్రీతి వ్యాపారము-అనబడుతుంది. నాకు చెట్టి గులా-నీకసలు ముగుడెందుళి ?

రం : మీకు పెండ్లామెందుకు ?

రామ: లక్షకారణాలున్నాయి. 'పెండ్లి' అనే సంస్థని నిలబెట్టేటందుకు; ఇష్టమైన చార్యాలనండి తప్పించుకునేందుకు; భార్య వెనక పర్వత సాగింపేందుకు, ఆస్తిను వొండేందుకు; పిల్లల్ని కనేందుకు.

రం : మరి మొదట్లో నేనెందుకు ?

రామ: నువ్వా? అడుగులేండుకు.

రం : బొమ్మలాటా ? నేను అడుగులే బొమ్మని, పెండ్లాం అన్నము వొండేండుకు, మరి నాకేది బొమ్మ ?

రామ: సాయంత్రము కోడలుమీద, గంట నిలబడ్డావంటే, రకరకాల బొమ్మలు, నువ్వు కీ యివ్వకుండానే వచ్చి నీమందు అడకాయి. వైగా యిక్కడ వోడ్లను చున్నవంటే అదొచ్చి చీపురు తిరగేసుంది.

రం : భరవారేదు, నాలో ముగ్గురి వన్నెకొచ్చుమని అరికే అడుగురా.

రామ: నీలో పదిరూపాయలన్నా, వెళ్లి ముగ్గురి కొనుక్కో.

రం : వెడిపోయిన మిమ్మల్ని, మీపెళ్ళాము, శండుచేరెట్టి కొనుక్కంటే నాకు మంచివాడు దొరకాలంటే యిరచే వేలి నేమాత్రము దొరుకురాదా ?

రామ: అసలు నిన్ను చేసుకునే వెళ్ళవెనకు ?

రం : ఒక్కడే వున్నాడు.

రామ: ఎవడా కుంత ?

రం : తమరే... వెనక యేవో చెప్పారు. ఎక్కడికో తీసుకొడరానన్నారు.

నేను లేని లోకములో వందడికి ఆకాశములో లేచే హుక్కలేదు-పోస్ట్ బొమ్మన్నార. నా అరికా, బట్టిని దులుపుకుని, 'నేన' పొడర్లా ముహూనిక రాసుకుంటానన్నార. పరీక్ష ఫేలయినరాత్రి నాజీవలో మీ కుహాన్ని దాచుకుని యేడిచాను. నేరు కుంకుడుకాయలలో కాని ఆ యేడ్పు చాలాకు ఉన్నదనము వొడలలేదు, నేడు పదిదబ్బులు.

(ఏడ్చు నడిస్తుంది)

[ఇంతలో వీధిలోలపు చప్పుడు]

రామ: అదుగో వచ్చింది, దొడ్లోంచి బైటికళ్ళు, బాబు బాబు, నీగడ్డ
తట్టుకుంటా.

రం : అబ్బి వొడలంది. నే ముగాడ్డిగాను.

రామ: ఊస్, మెల్లగా.

రం : (గుసగుస) నే పెళ్ళను.

రామ: లేకపోతే చంపుతా (బిగరగా) వొసున్నా...యెల్లా, దొడ్లోంచి
వెళ్ళాలంటే వంటిల్లికి తాళంవుండే! ఇదుగో యీ మానీనబట్టి
పెట్టిలోకూళ్ళో. తరువాత నిన్ను పెళ్ళిచేసుకుంటా—యెన్నో మీర
కొనిపెడతా, యింకా యెన్నో...ఊ బిగు, దిగు.

(కూర్చుంటుంది. పెట్టిమూత పడినచప్పుడు) మీరు మనసారా
యోడ్డనీరు నన్ను-నన్ను వొడులుడు. తొగిగడకు కాఫీని కేసు-తీసె
యీ తలుపుని (తలుపుతీస్తాడు. ప్రవేశము రాధ)

రామ: ఇవారింత చప్పునొచ్చావేం?

రాధ: మరి యింట్లో వొంకెవరు చేస్తారు?

రామ: సరేకాని నువ్వు తొందరగా దొడ్లోకెళ్ళి నీళ్ళు కాచు; స్నానము
చెయ్యాలి.

రాధ: ముందు చాకలాడొస్తాడు పేదరు చూడాలి.

రామ: శుద్ధు చేయాస్తా నీళ్ళ సంగతి చూడు దొడ్లోకెళ్ళి.
(పెట్టిలోంచి రంగులు తుమ్ముతుంది)

రాధ: ఆదేమిటి

రామ: అబ్బి - వెధవరొంప చేసే హాచ్ (తుమ్ముతాడు) వీధిలోబుర్రాధ
హాచ్ యేదో బండి నిలిచింది చూడు.

రాధ: ఎక్కడ-యేచున్నదూ? లేంటే నీఫిలో.
(నీధులో బండి నిలుస్తుంది. అందులోంచి, బోగయ్య దిగుతాడు)
రామ: రండిరండి బిరుగంటబండిలో దిగారా, బండివాడేదబ్బలు చేసి
తండి.

బోగ: మళ్ళా పుత్తమునుక్కేనా లేదేమిటే?

రాధ: ఏమంది, యింట్లో పనితీరిలేనా -

రామ: ఇదిగో మీనాన్నకి నీళ్ళు సిద్దముచెయ్యి మామగారూ, ఆవతలికి
వెళ్ళాలా?

బోగ: అక్కలేదు మనకి భోజనానంతరము కాని ఆలవాటేగు.

రామ: హాచ్ హాచ్ - వెధవరొంపతో వస్తున్నానండి.
(రంగులు పెట్టెలోంచి తుమ్ముతుంది)

రాధ: నాన్నా, నీ బట్టలుకూడా చాకలాడికి వడె.

రామ: సాయంత్రము చాకలా డేమిటి? ముందు వొంటపనిచూడు.
(పెళ్ళి పెట్టిమీద కూర్చుంటాడు రంగులు తుమ్ముతుంది)

రాధ: ఏమిటండి చప్పుడు?

రామ: ఏమీలేదు. నీదంతా చిత్రిము.

బో: కాదుకాదు, నాకూ దిసిపించింది, యెవరోతుమ్ముతున్నట్టు.

రా: నువ్వు యీ గొడవేనా, మీ నాన్నకి కంపుస్తావా?

రాధ: దానిమీద లేవండిముందు.

రామ: ఉండు యెవరో వచ్చినట్లున్నారు.

[వారయ్య ప్రవేశము]

రా: బాబూ మారంగులాచ్చిందా?

రాధ: మీరంగులెవరయ్యా?

బో: ఇక్కడి కందుకు వస్తుంది.

రాధ: అందులో మాయింటికి.

బోగయ్య: రామనాథం - [వొక్కసారిగా] బాగాచెప్పావ్.

బో: కాదు బాబు, యింటికాడ యిక్కడికడరానని చెప్పిందట.
(పెట్టిలోనుంచి రంగులు) యిక్కడున్నా నాన్నా!
రా: అదుగో చూశారా.

అంతా : (వొక్కసారి) యెక్కడా లేండ ?

నా : బాబూ గారడీ చెయ్యకండి

(రంగులు కుమ్మకుంటూ వైటికి దిగుతుంది)

నా : బాబూ అత్తవారింట్లో మీ అమ్మాయికి మంచి మర్యాద జరుగుతోంది

రాధ : ఇదెవరు ? ఎలా వచ్చింది ?

గాతు : అదే నా ఆడిగేది

తో : మాయగా వుంది.

రంగులు : మాయకాదమ్మ ! ; వెనక నీ బుగుడు గారు, యెక్కడచూచినా

నేనే కనపడతా ననేవారు - యేదో పేర్లటారుకూడా - వుండండి

సర్వంథర్వామి.

తో : సర్వంథర్వామా ?

రం : అదే అదే అందుకని యిక్కడ ప్రత్యక్షమై అయ్యో.

తో : వీస వీస.

రా : వీసవీస.

నా : అమ్మాయి రంగులూ, నేం లేవ్వాడు ?

రం : ఏముంది పదిరూపాయలపై ముగ్గుణి కొనుక్కోమన్నాడు.

నా : బాగుందమ్మ బాగుంది.

తో : చాలా చిల్లముగా వుంది.

రాధ : ఇదేదో వాళిరము శావడములేదు.

నా : బాబులమరు పెదలు, యాయన తమ శేమాశాడు ?

తో : అల్లుడు అనడములా దోషములేదు. అసలు నిజంకూడాఅంతే.

రాధ : పైగా నా ముగుడు.

రం : నీకు మున్న మున్నమంది, నాకింకా పూర్వమునంది.

నా : ఊరులో పెరిసిల్లా-బాబూ మీ అల్లుడుగారు నా రంగుల్ని పెళ్ళాడు
రానది మెల్లిగా నేనుచు చేశాడు.

గాతు : అసలు మొదట చేసింది ఆదా నేనా అని అడుగుతా.

నా : ఊహించి అసలేండి. యేదో పెద్దకటుంబములో వారు భర్తావా

లని వుండడము న్యాయముగాని వుండిగా-అలా నేనుచుచేసి-

రటాటన దాన్ని వోడులుకుని మళ్ళా తమకి అల్లుడుగా అయ్యాడు.

పైగా తన నేనుచువల్ల దానికి మంచితనము, నీతి మర్యాద, మొద

లైన భవిష్యత్తులు. నేర్పాడు. అదే ఆయన దానికి చేసిన పెద్ద

అన్యాయము.

నా : (నర్వి) నామమంటే 'చేయ',

రం : చేయే-నాచేయ రంగులు మా అయ్యచేయ...

రాధ : మీవ్వు ?

నా : మీదొటివార్తమంది మర్యాద చేర్చుకుని, ఊగొట్టుకుని దాన్ని మళ్ళా
నిలబెట్టుకోవడం-అసలు అర్థమేలేదు యెందుకు బాబూ, యిదేం
జనాభా లెక్కలు కాదు.

తో : అలానే మరి !

నా : మామగారు, ఈ రుంటురు రాగివోచ్చినట్లున్నార, మీరూ వాళ్ళ
లోనే రుంకాశం ?

తో : అయినట్లయితే మామగారు కర్మలోకూర్చున్నాడు. వానోయ్
యాయన్ని యెక్కడో చూచినట్లున్నాను.

నా : ఊరులో పెరిసిల్లా. అయ్య దాన్ని వోయిందిదాన్ని చెయ్యాలని
నా ఆశయం.

మర్యాదలేనివార్తని అదివోవ్వగోడు, వున్నవారు దాన్ని వోవ్వగోరు.

నా : ఎందుకొప్పుకోకు, మీరు దివ్యముగావుంటే, ?

రం : మునిలాయనకే బాగుంటే అందరికీయింకెంత బాగుంటానో! (రాధతో) అదము యిస్తారూ చోకసారి ? ఈయన ముగముచూశా నానాన్నా. జో : నే మునిలాయన్నికాదు, -యింకా నలభై ఐదు దాటండే. నా : పిల్ల చివ్యముగా వుంటేం బాబూ! పెళ్ళాన్ని తెచ్చుగునేవాడు చక్కదనము చూచుకుంటాడా ? చక్కదనము చెప్పకునేందుకు, చర్మచేందకు. నీరైతే పాడుచేసేందుకు కాని, పెళ్ళికి కాదండే. రామ : నువ్వు ఆలా అంటున్నావు కదా - నాభార్య నేను వాసనచూపుచున్నావా, హాయిగా నాటిలాగా భరిస్తోంటా లేదా ? నా : అవునుబాబు, సంసారి రాణివో సమానం, రాజాగారికెందరు భార్యలున్నా, రాణి రాణియే.

జో : నీకు రాజకీయములోకూడా ప్రవేశము వున్నట్లుండే.

నా : ఏదో తమబోయి పెద్దలసహవాసంవల్ల.

రా : అవుతే ఇప్పుడు నువ్వు అనేదమిటి ?

రాధ : అదే నేనూ అడిగేది...

జో : నువ్వు పూరుతో. రాధ...

రం : ఆవును నీకెందుకు, నీ కో మొగుడున్నాడుగా...

నా : ఊరుకోరంగూ - నేనేమీ అననండి...దాని కోర్కె రుచిచూసానా? దాన్ని పెళ్ళిచేసుకున్నా సరే - లేదా దానిభర్తకి నెలకి ఇంకా పారసినాసరే...

జో : భర్తకి లేకేనా ఆదదానికీ మొగుడు? ఓవేళ చేసుకున్న మొగుడు మర్యాద. చస్తే...

మొగుడు చచ్చివా. బ్రతికినా, సంసారి, సంసారే కాదటండే -

నా : తదురూ, అలా పులినిసారేం ?

రాధ : నామొగుడు నాకేం గడించి పెడుతున్నాడు, అంతా నాకట. రాధ : చచ్చి-మా నాన్నదబ్బు-అఖిరికి నీకెట్లుకూడా నాకే.

రామ : నాకు పడకరాల మాగాణి వుంది. పెగా నే చదువుకున్నాను. మీ కురుకుకూడ పరాయిపక్షం వాదిస్తే ఎట్లా రెట్టుకోను ?

నా : అలా అన్నాగు బాగుంది. చదువుకున్నారు కాబట్టి ఆ మాగాణిలో ఓ రెండకరాలు మా ఆహ్వాని చేర వా'యింది. తీసుకురానా సాంప్ ?

రాధ : నే నొప్పుకోను...

రం : రెండకరాలికి నేనూ నొప్పుకోను. నాకు సగం కావాలి.

రామ : నా ఆ పీమీద దానికేం హక్కుంది ?

నా : హక్కు ఎవరికన్నా, దాన్ని నిలబెట్టేందుకు కోర్కెలు నిలబడాయి.

రం : జలాకోర్ !

నా : ఊరుకుంటావా తల సగలేయ్యనా ? ఏదో పోకటి నిఖారనగా వెలసియ్యండి.

రం : ఆంలే.

రామ : కువ్వుచెప్పిన మూడింటిలో ఏదీ చెయ్యను యేం చేస్తానేమిటి ?

జో : మీ మర్యాదల్ని శపించి, అడజన్మకి-యెడుస్తా...

రం : గొలుచుని రాగాలెట్టి, హదలి, కుర్చిలోతా !

జో : ఏమిటి 'కాపం' అంటున్నావ్ నీకు తపోబలంకూడా వుందా ఏమిటి ?

రాధ : ఇంక కిక్కిరింప దయచెయ్యండి...

జో : నా వుసురు తగులుంది మీకు...

రం : నాదికూడాను...

జో : శ్రీమంబు తెందుకుకాని - నీకుమరిన్ని కొంతకాలానిక నా ఎవడో

ఒకడు చేసుకుంటానని నీదమా'రాడు...

రం : మీరాంటి ముసీలాడా ?

జో : వోర్ మయ్య, బాబూ కాలం జరిగినాదీ పెళ్ళికావడం మరీకష్టం

మర్యాద రక్క-లు తెంచుకుని యెగిరిపోతుంది - శరీరం ముడతలు

పడుతుంది - అడవిల్లతో అనుభవంవుండి అలా అంటారేం ?

జో : నాకు నీకు పాటక్కడలే—నాకునున్న రాజులాంటి సంబంధం ఉన్నాయో. ఒచ్చాయో.

రాధ : చాగా చెప్పారు...

జో : నీ కోటలను, నీలా చాచా ?

రాధ : లేదు...

నా : పరాయివార్య మర్యాద పాడుచెయ్యడం నీతివలే, మాకునీతిలేదన్నాడో. వెళ్ళి వనంబమాత్రములా నీతి పూర్తికావేదండి. అసలక్కడినుంచి మంచి రసవత్తరమైనపుట్టాలు పార్లంథం.

జో : నీకు భావలూ నుంచి ప్రవేశం వున్నట్లుండే ?

నా : మీ అట్లండి కి రచందికలు మాకొందరాకా ప్రసరించాయి...

రం : అయిన కార్మిపారేవిన పిగలట్లు, మా భాషానింగ్లొంద యిం

వున్నాయి...

జో : అతినిశేం, అతను నువ్వారాణ యెంత లేదన్నా సారికి—

రాను : ఏమిటనుకొన్నాడో !

నా : యెంతలేదన్నా సారికి అరడజనునుంచి ప్రైల గొంతులు కోస్తాడు.

రం : మీ చేతమిటన్నాడు ?

జో : రానుకోగ్గి...

రం : అల్లాగా !

రాను : ఇదంతా నే దిని భరించే రకంకాదు.

రం : మీరెత్తుడేనా, మాధవరం వొచ్చారా ?

జో : ఆక్కడ నాధును బున్నాయో...

రం : నరండి.

రాను : పోనీ మీపిల్ల భూయలెట్ల హాసీవని చేస్తుంది. వొర్వడలేనా ?

నా : అంతనీవంగా కట్టకండి పోనీ వంటవని చెయ్యనివ్వండి...

రం : నాకు పులునువొందడం చేతికాదు, పకోడీలు భక్తుగాచేస్తా

రాధ : అది వంటచేస్తే, ఇక నేనెందుకు ?

రం : పిల్లల్ని కనెందుకు...

జో : హరిహరి...

రాధ : ఇది వొండేమిటి పెంటముంద—అభరిత చాసీవనికాదా వొండేమిటి.

జో : అవును చారలేనీకల్గింది. చూడకాయదానికీ, చీపురు తిరగయ్యదానికీ తగదు...

రం : నాకుమాత్రం చాకలిపనీ, మంగలిపనీ చేతకావు.

జో : దాన్ని మంటలోకాదుకదా, మనం వున్న ఊళ్ళోనే వుండనివ్వను...

రం : ఏ పూ రడతారు ?

జో : నీ కందుక ? ఊరేనరాం, లేదోలే...

రం : ఉరెట్టుకుంటాం...

జో : (దవడమీద శంపకాయ రగిలిస్తాడు నారయ్య) అయ్యా ఇంకీ

యేమీ ప్రయోజనం లేదన్నమాట.

రం : పోనీ మాయింట్లో పనికుంచుకోనా ?

జో : నన్ను మీరుగమకోడం ఏమిటి ? చేసుకుంటే పెళ్ళిచేసుకోండి.

రం : అదికాదే... అయినరం... యింట్లో సాదరపను చెయ్యడానికి—

జో : ఉండండి—అమ్మయ్యో యిప్పటికీ జ్ఞాపకంకొచ్చింది... అ.....

మాధవరం మంగన్ను మిమ్మల్ని గురించి అప్రమానం అనుకునేది.

మీలేనా అయిన-ఈనే నాన్నా-యానే-అది యాయన్ని తల్లుకుని

నిద్రలో యేడుస్తుంది. దానికో బిగి చేయించి పెట్టాట - దాన్ని

యెడలో దొంగిలించారట - పాపము...

జో : అన్యాయము సామ్య (తేరుకుని) నోరొమ్మయ్య, యెవరనుకున్నావ్

నన్ను, పుండాకోర్ !

రం : ఏరని యెంచితికో నన్ను - నేననంత లోకభీకర తిమిరదరిని.

జో : తిమిరపలేమిటి తిమిరదైవము మానాన్న.

రం : పోనీ తిమిరపాదూకాదు.

జో : ఈ యంటరి, బుచ్చారినానికీ మిమ్మల రదిమంది పెద్దకునుడుల

లోను నుంచోచెట్టి...

రం : మనము పెద్దమనుషులము కామని వొర్వకుంటే అంతేవాల.

జో : ఏం చేశోగి పోతున్నారే ! ఊరుకుంటావేం, రానుము, చైట్టి

గంటికి; చాగకాని తెలియకొచ్చిన నాజమ్మలా...

రం : ఎంతమాట (నకిలించి) యిదుగో మా మానుగారి వొంట్లో చాగ

లేదు. మీరు చైట్టిపోండి.

దారిద్ర్య దానయ్య

జో : నావొంట్లో బాగాలేకేం? ఘనకాసుగావుంది. ఇదిగో, నీ పేరేమిటో...
నా : నారయ్యబాబు.

జో : ఇదుగో నారయ్య—మీ పిల్లని నా దగ్గరి వుంచరాదు, యిం
అన్నము బట్టా యిస్తాను.

రామ : మామగారు కొద్దికొద్దిలా యెల్లాను నాదగ్గరేవుంటారు కాబట్టి
నావొంట్లోనే వుంచుదు. ఏదో యింత అన్నము బట్టా...

రాధ : నే వొప్పను.

రం : నేమావొప్పను. మహా నువ్వేమిటి అక్కడికివోవ్వేది! మీమామగారే
పోషిస్తాను, అతే కోపంవచ్చిందంటే. నాన్నా మనకి వీర్యవో పె
వొడు, పెడాకులవొడు, పోదామ పద. ఇదేం మనుషులు! వీ
ద్దరు, ఒక్కసారిగా నన్ను పెళ్లి చేసుకుంటానున్నా నాక
యిదంతా నోక్కరు వొడు.

జో : ఓ రెండేకరాలు రాసిస్తా, యేం?

రామ : అది నేనూ చెయ్యగలను. నెక్కెనోంటాం.

రాధ : నీగొట్టుకీ గరిలేదు, నెక్కెనో కొంటారుట. ఈ రెండుగోదానికి చాంక
దులెప్పు, మాకొంపలా యెవారేదు, పయచెతుండి.

జో : అలాంటిండు, రెండుపూట్లా కానీయినా.

రామ : మనము మార్పింగని 'వీరె' స్వేచ్ఛకోకానీ, యిదినిగొని ఓవ
టైన్ యిచ్చగలము. డ్రింగ్ లె.

రాధ : ఆ, యిస్తారు. వేడకడి ముచాన్న కొడతా.

రం : ఎండి వీడకారుంది. దాన్ని పొయ్యిలా పెట్టి 'మాడు' వొండుతాన
నా : బాబూ, మీరిల్లా పెల్లె గుడ్లకు దానిమాడ అచ్చేక్షవల్లకా

నామీద దయవల్లకాదు.—అది మీ రహస్యము. యెక్కడ యా
చేస్తుందోనని—

జో : రామరామ.

రం : రామరామ కాదు, మంగమ్మ మంగమ్మ

నా : (దవడమీద తగిలించి) పోదామపద, యిదేం మనుషులు, యిదేంట
రం 'ఈ' తమా యిల్లారిగోయా,--

(నివ్రుక్:-—తెరపడాది)

నాలుగో పరిమాణం
[స్వప్న నాటిక]

అంకితం

బి.ఎస్.ఎస్.ఎస్.

నా లు గో ప రి మా ణం లో

.... పాత్రలు ....

విశ్వం : అతనికి జరుగుతాయి

రాజు : విశ్వం నేనీహేతుడు

భారతి : పెండ్లికావలసిన పిల్ల

కామయ్య : వంటవాడు

శ్రీమా : వయస్సు 8 సం॥

సమయం : లేదు; స్థలం : మొదలేలేదు

స్వప్నం : నాలుగో పరిమాణంలో

దీన్ని 'సమయం' 'స్థలం' కలవగా

వచ్చిన సమస్యలం అనొచ్చు.

నాలుగో పరిమాణం

[విశ్వం యొక్క మేల్కాపుకాదు. వయస్సు పాతగావు. చక్కపాతది, పాతచేతుల లాల్చి, చిక్కగోమీదంచి, కండ్లకొడుగు, చక్కన బల్లమొడ నీగలబట్ట దబ్బా, చదువుతూవుంటాడు. ఎంతవ్రయత్నించినా చదువరేక పోతాడు. జీవితంలో ఉత్తరం తీసి చదువుతాడు.....]

“స్మిత్” క తారీఖున దివానాం నిర్ణయం చేశారు. సప్త సకాం నివ లట్టలూ అపీ కొనక్కడం పూర్తింకించాచ్చు. మీ ఆమ్మకి నగల దాచావేలూ బొత్తగా తీరికగా లేకుండా వుంది. నాపై ఆసక్తి ఉన్నావుదని, అప్పుడే వేధించుకుని తివడం మొదలెట్టాడు. నా ఆసక్తిని తీసి వేయించుకు, యీ వెళ్ళి యంత తొందలో నిరసరిచాననుకో నక్కరలేదు. చుట్టూకీ నీ పరిశ్రమ బిహారాయన్నావు కదా.....

[ప్రవేశం రాజు, మైత్రా, పాడుగాటి చాక్కా, కోటు, చేతిలో బాన్సులు-పుస్తకం]

రాజు : హలో, “మైత్రయర్ బస్” పయన్—ఎంతవరకూ ఇరిగించి రిమిన్ ?

ప్ర : అప్పుడే యిది చదవటాడు చదవడం.

రాజు : చంద్రాన్. చదివించి ఫస్ట్ గ్రామూ నువ్వే కొట్టియాలునా? మన కథ చూస్తే కేవలం మనం కట్టే పరిశ్రమ ఫీల్డ్ వల్ల విశ్వ రిచార్జులకుం చూడ మలో కొత్త భవనం కట్టేటట్లున్నావు.

ప్ర : మనం చదవటాడు చదవడం పుస్తకం కాబోయి పుండరీకాక్ష ఉత్తం.

(గిరవామెడతాడు)

రాజు : ఏమిటి కథ ! ఇంకా ఎందుకు వెళ్ళవస్తావో, అవధిలపారయ్యి. కనీసాన్ని. ఎప్పుడు పాగి, యింట్లోదిండ్ల నిమిషా ?

విశ్వ : దీనికేం గాని నువ్వు తప్పకుండా రావాలి నా మారేళ్ళకి.
రాజా : అఫ్ కోర్సు, నేనా మన రిజర్వ్ అప్పటికీ రావుగా. కాని విశ్వ
నువ్వేదో లవ్ మారేళ్ళ అఫ్కోరిస్టావకుంటే యిదేం పని, సంబంధం
నిశ్చయించడం, కట్టాలూ, గొడవలునూ! టైట్ దదిదిన వాళ్ళ
కిరస్తాని వాళ్ళనేనా పెండ్లాడొద్దా!

విశ్వ : కాదు. ప్రేమ ప్రేమ-పెండ్లి, పెండ్లి, యీ రెండు యీ పని
చంటా కలుసుకోవు- Marriage is the very negation of love
దీనికేంగాని, యీ పెద్ద పరీక్ష యిప్పుడే తగలదాలా? యువకుల
ట్రాజిడీ యిదేరా. ప్రేమ, కృంగారం, అనుభవం-గడపల
సమయాన్ని పుస్తకాలపై వృధావ్యయం చెయ్యడం. నన్ను
ముప్పైవేళ్ళు దాటినవాళ్ళని కాని కారేలేలా చేర్చుకోకూడదంటా
అప్పటికీ, వాళ్ళ వ్యక్తి పొందిన అనుభవాన్ని పుస్తకాలదా
పొందినవానాలో కొలిచి కోర్కీకరించి...

రాజా : బాబూ, యీ రెవ్వర్లో చంపక అనోల్పు యిల్లా పార్లమెంట్
పోయిచదువుకుంటా. చనం యీసారి ఫేలయ్యామంటే
పద్యాపతి నువ ఫస్ మూడడు. రెటెలోన్ మారేళ్ళ నిల్ మేరీటూ
విశ్వ : ఈ పరీక్ష పాస్ కావాలంటే ఒకటేమార్గం వుంది భోయో,
నాలుగు పరీక్షలకి సమాధానం పిదంచెయ్యడం, అడిగినా
పోయినా, అది కాస్తా వ్యాసేని రావడం-అంతే, పెక్కి.
హరణకి, రిలైబిల్ థీరీ గీసుకో...

రాజా : చస్తే బోధపడింది కాదురా ఆ థీరీ. అసలీనాడు విక్టోరిక్ సం
మైన నిశ్చలత్వం 'పోయింది. నా స్థలంలేదు; కాలం లేదు
వొక్కటి ఏ వొక్కదాన్ని నిడదీయడానికి లేదు; ముందు
మనభగినులు; నిన్నరేపులు పెరిగి; అక్కడ, యిక్కడ, అనే స్థానం
మన ఆంధ్రాన్ని నిడదర్చునాలు. సుద్విస్మయం, కాంతి

చేసినంతటి వేగంతో పైకి కొన్ని వందల సంవత్సరాలు పరియాణం
చేశావంటే, వీనిమారీల్ పెనక్కి నడిపివట్టుగా, ప్రపంచ చరిత్ర
అంతా, పెనక్కి నడవడం చూస్తావు-నీఅదృష్టం బాగుంటే ముందు
జరుగబోయ్యింది, జరుగకుండానే, జరిస్తావు.

(విశ్వం ఆవులించి, కళ్ళుమూస్తాడు. రాజా, కుర్చీమీద పుస్తకం
తీసుకుని పెర్సిపోరాడు. నల్లరైర్ లొందరగా పడాలి. కాసేపువిశ్చల్లిం.
తెరమెల్లగా లేచింది. విశ్వం లోపలికెళ్ళి, మర్చిపోస్తాడు. కోట, కోట,
చేతులో కర్ర-)

(అటూ యిటూ పచార్ల చేస్తూ పెక్కు చూస్తూవుంటాడు.) డామిట్.
ముహూర్తం దాటిపోతోంది. ఇంకా బ్రాహ్మణులారా? పోనీ
పెర్సికూతురేనా కనిపించడం? నో! మువాచ్. వొకడేఫోన్. రేపు
నొమ్మిడెందివ్వడు. హూ! రాజా-వెల్డం.

రాజా : చాలా బాగుందిరా బ్రెడ్, లక్ష్మీకోట్టు, డిన్నర్ చాలాబాగుందిరా.
విశ్వ : ఎవరిట్లోరా. — పెర్సివారింటినుంచి వస్తున్నావా?

రాజా : కాని, నువ్వుపుస్తకటేటప్పడు పెట్టినపోజ ఏమీ బాగుండలేదు.
రాజా : వేరేదానినికేం గాని, రేపు పెక్కుకి రావాలి. ఏరైతే పద్యని కూడా

రీతుకురా.

రాజా : కోపరీవీ రేపు రెండోపెండ్లా ఏమిటి? పద్య రారేళ పోయినందుకు
చాలా సారీ అని చెప్పమంది. మరినే వెడతాను.

విశ్వ : ఏమిటి, నా పెండ్లికి వుండవ్ ?

రాజా : ఇంకా పెండ్లిమిటి? విందిగా.

విశ్వ : నీకు విచ్చాయేమిటి?

రాజా : నాక్కాదు నీకు.

రాజా : ఇవారే నాలుగో తారీకు, నాలుగో తారీకు, సామాన్ 5 తారీ
కున ఫీక్స్యంది.

రాజా : ఇవారే 6 తారీకు లెలుసా? రేపు హానీమాకో. మనం యిక్కా
కుంటం నుంచి కాదు. బైటై రెల్వే స్టేషన్ యివారేక్కడుంది.

కామయ్య : ఇవారే కొలంబోలో వుండండి. పొద్దున్న మహాసాహసం!

కామయ్య : ఏమిటి కామయ్య, నీకు ఎక్కడ?

రాజు : చచ్చాం. మనం కైకవెళ్ళడం ఎలా?

కామయ్య : ఏమిటి కామయ్య, నీకు ఎక్కడ?

రాజు : చచ్చాం. మనం కైకవెళ్ళడం ఎలా?

కామయ్య : అవునుండీ; కామయ్య కామయ్య అంటే ఏమిటి కామయ్య?

రాజు : నీవెళ్ళి కొంతకాలం క్రిందట చూడరా ఎవరిలో జరిగింది. కామయ్య : అవునుండీ; కామయ్య కామయ్య అంటే ఏమిటి కామయ్య?

రాజు : అయ్యో, మీరు మరచిపోతున్నారు, నన్నయివారు కామయ్య కామయ్య అంటారు. కామయ్య కామయ్య అంటారు కామయ్య కామయ్య అంటారు.

రాజు : కామయ్య మీ మామగారు అయ్యి దగ్గరనుంచి వచ్చుకోవాలి, సంతోషం మోటార్ కారు కొనిపోయి అరుణులు కట్టించింది. కామయ్య : అయ్యో, కామయ్య కామయ్య అంటారు కామయ్య కామయ్య అంటారు.

రాజు : కామయ్య : అయ్యో, కామయ్య కామయ్య అంటారు కామయ్య కామయ్య అంటారు.

రాజు : కామయ్య : అయ్యో, కామయ్య కామయ్య అంటారు కామయ్య కామయ్య అంటారు.

రాజు : కామయ్య : అయ్యో, కామయ్య కామయ్య అంటారు కామయ్య కామయ్య అంటారు.

రాజు : కామయ్య : అయ్యో, కామయ్య కామయ్య అంటారు కామయ్య కామయ్య అంటారు.

రాజు : కామయ్య : అయ్యో, కామయ్య కామయ్య అంటారు కామయ్య కామయ్య అంటారు.

రాజు : ఇంతటి పెద్దపాద్యం కాదు నీవు చేసినట్లుంటే మరేం? ఆ విషయం నీవు, నీ భార్య తేల్చుకోవాలి. ఏమంటావు కామయ్య?

కామయ్య : అంటేనండీ, సాయంత్రం టిఫిన్ తీసుకుపోతాం చేసింది నీకు. వచ్చింది నీకు.

రాజు : అవును ఆ పార్టీ లజనతిరామికుడా వచ్చాడు.

కామయ్య : గోపాల్ బాన్ భరేగా పాడింది.

రాజు : మీ ఇద్దరికీ వచ్చేల్సింది. ఐతే నా భార్యకీ?

కామయ్య : రేపు రంగం వెళ్ళింది. మళ్ళా నిన్న బరంపురంనుంచి నైగాన్ పోవాలి.

రాజు : ఆ విషయం మీ మామగారు జోబాబాన్ నుంచి ఎల్లండి తెలి గామిచ్చాడు. నీవు చదవలేదు? నీ నే నే వెడతాను.

రాజు : ఎక్కడికీ. ఇప్పుడు క్లెన్ తీసుకో (గడియారం) చూసి అప్పు ఆరండి.

రాజు : రేపు పువ్వుల నా పట్టు వెళ్ళి మున్న సాయంత్రానికి ఖరీదైన చీరలుంటాయి. Wish you a happy married life, old boy. (నిష్క్రమిస్తాడు)

కామయ్య : అనుకోనండి, భారతీయ గారు వస్తున్నారు.

[ప్రశంస, భారతీయ-ఇరవైలొచ్చు]

రాజు : అల్లు కామయ్య అంటే కామయ్య! కామయ్య గంగా భారాన్ని చూడే. కామయ్య : (అక్కర్లేపడి) కామయ్య అంటే కామయ్య? మీ నాన్నావారూ ఏమి? ఏమి వివాహం చేస్తున్నట్లు లేదు.

రాజు : ఇద్దరూ గోలొచ్చినట్లుంది! నాకు పెండ్లి జరిగినట్లు బుద్ధి చెబుతోంది.

భార : అదేమిటంటి. వెర్రివొస్తానని మా ఆత్మ అమృతసర్ లో చెప్పింది. రేపు ఏఱారు చెంది. మానాన్న జెనీవా వెళ్ళారు. నిన్నే మొన్న వొస్తారు. ఇంక వాళ్ళకి మనలో ఏం నిమిత్తం? ఐతే మా అన్నయ్య మీ పరీక్ష పోయిందని అంతమానస్సుంచి వుత్తరం వారికాడు. పోతెండి, ఫరహాతేడు. పోయిన సంవత్సరం మళ్ళా కూర్చోవొచ్చు న్నెగవపరీక్ష. నా జెనీవా రెస్ మెంటిక్ కూడా అల్లాగే వంది. వొకే మార్చిలో.

విశ్వ : నువ్వు మాట్లాడేవి నాకేమీ బోధపట్టలేదు. నువ్వు వొక్క దాన ఎక్కడనుంచి రావటం?

భార : పోస్టునుంచి, మనం యిల్లు చూచుకుని, కావరం పెట్టాలి. మార్స్ లో కొన్ని యిల్లకి టురెట్ బోర్డులు కట్టారుట. మన కామయ్యని పంపి సరి. ఏం కామయ్యా, ప్రయాణం అవుతావా?

విశ్వ : మార్స్ లో యిల్లమిటి నీ తలకాయ. మిమ్మల్ని అందరినీ పిచ్చాల్లో లోలో వుంచాలి.

కామ : పిచ్చాపుతిరి డాక్టర్ గార్ని గ్రీన్ లాండ్ లో రేపు చూశాను. భార : ఐతే పెర్మిలో మీ అన్నయ్య భోజనాల దగ్గర అంత గొడవచేడెందుకంటి? మీనాన్న కోరిన కట్నం యివ్వనే యిచ్చాడు. ఓమూల, సి. ఆర్. దాసు ఎంత ఊరకలోమన్నా పూరుకోడే. కామ : అందాకా ఎందుకమ్మా, సన్నాయివాణి పట్టుకుని క్యాష్ వెల్ కాడు. చర్చిల్ వొకటే నవ్వు.

భార : సరే, ఏదో జరిగిపోయింది. నిన్న నీనిమాకీ పెడదామా?

కామ : ఎలా? 'రామూట్రాన్' సిల్వర్ లింట్లు.

భార : పోస్ మాస్కో పెడదాం. బండిని కేకేసుగు రా.

[కామయ్య పెడతాడు. ప్రవేశంరాడా]

రాణ : హలో, టెన్నిస్ లో చంకేశాడు మీ ఆయన. కంగ్రాట్స్. పెరి దంగెత్తి పోయాడు. నిన్న మా చనకి కాన్ జెరా వెళ్ళాలి.

భార : నాకూ చూడాలని వుంది.

విశ్వ : టెన్నిస్ ఆడడం ఏమిటి? నే నెక్కడే వున్నాగా!

రాణ : రేపు జరిగిపోయిన మా చెప్ సమయంలో యిక్కడే వున్నావేమో! మర్చిపోయాను చెప్పడం. నా స్కూల్ ఫ్రెండ్ పరిక్ష త్వరమైందని. మా మామయ్య పట్టుకుని, టెహరాన్ లో చెవడా లెక్కదీశాడు నిన్న. నువ్వెట్లా ప్యాసయావురా? మీ ఆయన ఆసాధ్యుడు.

భార : అబ్బ. కడుపులో పోటుగా వుంది.

రాణ : ఎవ్వడూ?

విశ్వ : ఎక్కడా?

భార : మెక్సికోలో. అబ్బ.

రాణ : ఎవ్వడమ్మా?

భార : ఎప్పుడేమిటి. ఎల్లండి.

విశ్వ : కామయ్యా డాక్టర్ని పిలు.

కామ : డాక్టర్ గారి కారు డోరన్ సిటీలో మోగింది. ఈ పాటికి జెరూసలెమ్ వెళ్ళి వుంటారు. సరే, గాస్ వెళ్ళొస్తాను. (నిష్క్రమిస్తాడు)

రాణ : నేనూ పెడతాను.

[మెల్లిగా తెల్లతెర పడి, రేసుంది.] [ప్రవేశం ధీరా]

ధర్మ : అమ్మ, నాన్నేడి?

భార : నాన్న అలా న్యాయాత్మకం చెప్పారు. నాన్నే వేరయింది. (మా ఇక్కడే వున్నారా? ఎంత నేనయింది నాన్నా?)

ధర్మ : నాన్నా — నాకు మమ్మలో లెక్కలో భక్తికూర్కొన్నాన్ని గడియారం కొనిపెట్టా?

ధర్మ : నాన్నేమిటి? నాలో మూల పెండ్లనా కాలేదు.

భార : నాన్న మతి చెడిపోయింది. అయినా పలకరించకు ధర్మా.

ధ : అదేమిటమ్మా, తేలు బొంబాయి సినిమాలో ఎంతో భాగం వున్నాడు. ఇంట్లో ఏముచ్చింది?

ధర్మ : నువ్వేదడవ — ధో, అంతా.

భార : అదేమిటండి. చంటాడిన అలా కనుగుంటాడు?

ధర్మ : ఎన్ని చెప్పా, నేను కనుగుంటనే పెర్చిచేసు గుంటాను. ఎట్లాంటి రాజ నరేంద్రుడు కనిపించి 'బాగుంది, అమ్మే పెట్టాడు' అంటే చుట్టూ చెప్పాడు. నాన్న వాడంటాడే?

ధర్మ : నువ్వు నాకు పుట్టలేదు, ధో-ఇదేంగోల!

ధ : ధర్మ, అమ్మా, ఇవారే నా నాన్న ఎవరు?

[తెర వొందరగా పదాల]

[ధర్మం తర్వాత పడుకునే వుంటాడు. రాజ, 'నోట్సు' కొచ్చి, తర్వాత పట్టి చెర్చిపోతాడు. నవ్వుడు కాకుండా దిశలేని, కళ్లు కుడుచుకుని పుస్తకం చదవడం ప్రారంభిస్తాడు, సాగమర్తా ఉత్తరం చదువుతాడు. "....ఏదీర్చి 6 తారీఖున దినాన న్యాయం చేశారు. నువ్వు 6 క్లాసులను బట్టిలా, అది... తెరపడుతుంది.]

రహస్య జీవులు

-- అంకితం --

మిత్రుడు అతని కామేశ్వరరావుకి

-- ఎంతో యిదితో --

[నాటకం ఆడటానికి వీలుకానిది]

ర హా స్య డీ పు లు — పాత్రలు : వర్ణన —

కాశ్మీరం : కాశ్మీర దేశం కో రయారు
 కాశ్మీర తివానీ (కృంగారం)

మణి : దక్షిణం హం.
 ఆశ : పాలరాతిపై చెక్కబడ్డ టీ విగ్రహం
 కదిరం వొంగి మొహం మాత్రం
 పైకి ఎత్తబడి ఉంది (రక)

జ్ఞాన : పుస్తకాల వీరువా : [రోపల ....]
 దగవద్దక. వాల్మీకి రామాయణం,
 రామమోహన రామ ధర్మసూత్రం,
 హిందూ దేశపు చరిత్ర, శేక్సు పియర్
 నాటకాలు — పుంటాయి]

డింగ్ డాంగ్ : గోదగడియారం (కాలం)
 దళకంతుడు : పదిగుళ్ళకి గడుతుంగల
 రివార్డు (యూర్డం)

గ్రామూరి : దంతపు ప్రేమతో అమర్చబడ్డ
 పెద్దపటం (చుక్క, జీవిత వితలు)

ప్రకృతి : .... మేమం
 అనంతం : నిశ్చిత - నక్షత్రాలు
 హాలి : .... నది
 మల్లి : .... సూర్యదారుడు

ర హా స్య డీ పు లు

జర్నల్ : మీరు నిన్న రావలసింది. మంచి మంచి రేడియోలు, గ్రామఫోన్లు
 పెరిపోయాయి, చాలా షాకలా.

మి. డూలరి : ఆవన్నీ మాయింట్లో వున్నాయిగా, నాకు కావల్సింది
 నెకేటెస్ వొకటే (బల్లమీర పెట్టెలో అమర్చబడ్డ వజ్రాలహారాన్ని
 చేతులు తీసుకుంటున్నది) చాలా బాగున్నాయి.

జ : మీకోసం, నిన్న దాన్ని పాడకుండా వుంచా. కమిషన్ మర్చిపోకండి.
 మా : ఎలాగో మనకే దక్కేట్లు చూడండి, మీరు వీటిని వరిస్తూ భలే
 వువ్వన్నానిస్తారండి. మిమ్మల్ని నిదానికే వరి అదివారం యిల్లా
 వొస్తూవుంటాను.

మ : అలవాటు. పసిపిల్లలమాదిరి, ఉపవ్యాసాలని బుర్రలో సృష్టించడం
 సులభమే కాని టైటికి కక్కడం చాలా కష్టం. (నవ్వుతాడు)

మా : ఈ సరకులన్నీ ఎవరివండి? చాలా ఖరీదైన వస్తువులు. కేలంపాటకి
 మ : కొన్ని బాక్సన్ గొరవి. మీరు నాగిలూ కూర్చోండి 'ట్రీ' తెప్పిస్తా
 'పైమెంటు. నే వెళ్ళాలి. మీరు నాగిలూ కూర్చోండి 'ట్రీ' తెప్పిస్తా
 చాలానేపు యీ బూట, పురుగు-పుట్రా వున్న గదిలో వున్నారంటే
 అలవాటు చొప్పున మిమ్మల్నికూడా కేలం పాడెయ్యగలను. ఏం?
 వొళ్ళలోపారి, రెండోసారి.

మా : మొదట్లో ఏది పాడతారు?
 మ : (ఆకస్మాత్తుగా) రంగు రంగుల తివానీ, రంగున్ తివానీ, తిరు
 వామ్మోరు తివానీ, తిమ్మరుసు కూర్చున్న తివానీ: తాన్ నేర్
 పాటపాడిన తివానీ. మీరుచి రెండోది. (ఇద్దరూ పెడతారు)

[నవ్వుతారు]
 కాశ్మీరం : అయ్యో! ఈపాడు మనుషులు నన్ను బానిసలా
 అక్షతూ వుంటారు. ఇదప్పుడే నాలుగోసారి. ఆహా! నవ్వు కేమా
 కలిసి వొకే గదిలో సంచలనం గడిచి ఎంతో స్నేహంగా వున్నాం.

నా శృంగారానికి నువ్వు మురిసి పాత్యుదానిది. నేను లేకపోవోళ్ల ఓణంవుండనన్నావు. ఇంత కష్టంలో మన కి ఎడబాటా లేదనిపాత్యు యీ ప్రవచులకి మనమీద దయ ఎట్లా వుంటుంది తలదండులని వార్తకానికి అమ్మే ప్రతులు, జ్ఞానాన్ని తిండి అమ్మకున్న చేదాంటుటా - యిట్లాంటి వ్యక్తులన్న లోకంలో మన నోదలేని ఆనోన్యానికి చావులేదు.

దశకంతుడు : మా బాగా అయింది. 'హృదయం' వొట్టో అని ఎన్నిమానోడిందినా విన్నారా? జీవితంపైన మమకారం వుంటే యిలా ఏడుస్తూ మీ బాధలకి కారణం మరొకరిమీద గోసేస్తూ, మీ అమ్మకుడుపోతారు. నన్ను చూసి ధైర్యం తెచ్చుకోండి. నేను వీడవను. ఈ మనుషులంటే నాకు ప్రేమిదానదు, ద్వేషమాలేదు. మీకొక్కటి ప్రాధాన్యత యిస్తూ, చేతుల్నిమాదిరి ఎంచుతున్నారు. నాకట్లాట పిచ్చిలేదు. నా పీక ఎవడేనా నొక్కాడంటే వాడే చప్పాడు. కష్టమౌతానని, అగ్రతంబూలం నాకిచ్చారంటే, మానవలోకాన్ని సంవర్ధింపాలంటే రూపు మార్చాను.

మణి : ఆశని కూడానా?

ఆ : మొదటో యీ మనుషులు నన్ను బాగానే చూసేవారు. రక్షమాంలలో జీవించి వున్న భార్యలు వాళ్ళను సంపాదించేటంతే పోదనవ్వడం, నన్ను సృష్టించారు ప్రవచులు. ఆన రీతుకుమలు ప్రసవర్కం వొదిలినప్పుడు కాసి ఏదీ సృష్టించలేదు. వీళ్ళ కలల్ని శ్రీమైలు కన్నీటిచేత తడిపేస్తున్నారని తెలుసుకుని, వాళ్ళను వొడి నాదగర చేసి, నాలో ఊహలూ అడుకునేవారు. నావొంక పొంపులు, నానున్నితపుకత్తి, లేతలం, శాశ్వత దయాగ్రుణ్ణి యివన్నీ వీళ్ళని నా బానిసలగా చేశాయి. ఈ మధ్య వీళ్ళ శ్రేణిలో కొంతజబ్బు చేయడంలేదు. నామీద గుర తప్పిపోయింది.

శ్రీ సకాల బీరువా : (వేక్స్పీయిక్) నేను నిన్ను ప్రేమించలేనవ్వ హృదయం నన్నావరిమంది. నేనేదోరహస్యం చెబితే, రక్షం నీచేకీళ్ళలో నుంచి పొంగిపూస్తుంది. నిన్ను ఎక్కడ కోసినా రక్షమే...

కాశీ : ఆహ, నిన్ను మానవుడు, తన ఆనందంలోనూ సృష్టించాడు. అది నువ్వు యివ్వలేక పాత్యువు; నిన్ను అమ్ముతున్నాడు. కాని నా మాటలో? నన్ను తన పాకర్లం కోసం, ఉపయోగంలోనూ తయారు చేసుకున్నాడు. అది నేనింకా యివ్వగలిగినా నన్ను అమ్ముతున్నాడే! అది ఆశ్చర్యం కాదు?

మణి : గీలో కొద్దనం, శృంగారం, ఎక్కడ జేడికాయకి నువ్వు ముసిలిదాన చయ్యవు. నే చూడు. అనాటికీ, యీనాటికీ చెక్కు చెదరలేదు, నాడలేదు, చిక్కలేదు.

దశకం : ఏం గర్వంగా వుంది. నీకథ! నిన్ను మానవుడు సృష్టించ లేదు. అసలు సృష్టిలోనే వున్నావు-మూర్ఖుడు, నక్షత్రాలు, భూమి. అంతేకాని నీ గొప్పేమంది?

కాశీ : నా తలదండులం. హిమాలయాపర్వత పార్శ్వాల లోయల బయళ్ళపై నివసించేవారు. నేను జన్మించిననాడు నా పొందర్మం చూచుకోరానిది. మనుషులు నాకేసి కనిపిస్తే చూడలేక పాత్యువారు. వాళ్ళదూర్షణలలోని ఆరాటం, నన్ను చూడగానే, సరుకుని నాలో ఉన్నాననిపించి పదిలపడేది. నా శృంగారం వాళ్ళకి శృంగారం కంటే ఏమిటో నేర్పించి. నా యజమానురాలు మొదటో నన్ను ఎంతో గౌరవంతో చూసేది. నాదగరకి ఎవళ్ళనీ రానిచ్చేది కాదు. నే మలినమైపోతానేమోనని. అను యదపు హృదయం మొయ్యిలేని తన శరీరపు బరువుని నామీద భయంతో వుంచేది, అతురతలూ పూసిరి పీల్చేది. అందంగా అవుడపో దొర్లి ఆకర్షణికోసం వెదికి వెదికి అలసిపోయిన తన రొమ్ములని నామీద ఆనించి నిద్రపోయినప్పుడు ఆ రింతవానకి, అప్రాపిత పీల్చుకో-కోలపాట పాడినటుగా-నేను నిద్ర పాత్యుదానిని.

కాశీ : నీమీద తంబాత ఎందుకు వుట్టిందిపోత?

కాశీ : కాలంగడిచినకొద్దీ, నా శృంగారంలో కొంతదనం పోయింది. నన్నంత గౌరవంలో వాడుకునేది కాదు. కొత్తవ్యక్తులు నామీద కాదరం వుండేవారు, నన్ను తన్నేవారు, జంతువులలా నామీద దొరేవారు. నాద్యుక్తిత్వాన్ని చూపి, నన్ను హింసించి, శృంగారం గోలోయి,

దారిపాఠ్య దానయ్య

నే నహించలేను. నువ్వు ధనానికి కొలదిలేవు. ధనం ఏది పడితే అది చెయ్యగలదునుకు నే యీ మానవ జంతువులు ధనకోసం ఏది పడితే భార్యలందరూ నీ వుండుకు చెల్లు. ధనంలేదు. భూస్వాముల ధనం : (భగవద్గీత) :- దాని కర్మ అది పాటించక తప్పదు.

ఆశ : భూస్వాములని పొడిచే, వాళ్ళు వ్యాసుడితో అగ్రహారం పాఠేనీ, నిన్ను సృష్టించారు. క్రికప్తుడుకుడా వోక పెద్ద భూస్వామి.

అతను నీచేత చెప్పించిన సంక్షేపం ఏమిటి ?
“ఓ అరువా, ఈ రాజ్యం, ఈ సంపద, ఈ స్త్రీలు నీ చిరాపి, వాళ్ళని భద్రంగా కాపాడుకోవడం నీది. పాటిని కాపాడుకోవడంలో అనేకమంది మిథ్యలు, బుద్ధులు నశించినా విచారించ నక్కరలేదు. నాకు వున్నారే, వెయ్యిమంది భార్యలు. పట్నీ, నేనూ చేస్తా, నీతో కలసి యుద్ధం..” అని.

మణి : నేను అందమైన కంఠాలలో కావరం చేశాను. కోర్కెతో పడిక్కి, మెరిసి కదిలివాట్యంచేసే ప్రనాళమివ్వనిదగ్గిపాత్యుడు. నావో తిడికి కందిపోయిన కంఠాలు యీ చేతంలో భారేడున్నాయి. కాని, నన్ను ఎద్దురూ కాళ్ళతరంగా వుండుకోలేక పోయాడు. అతం కర్మమో, నే నెవరిదగ్గరకెడితే వాళ్ళే సన్మానులైపోతున్నారు.

దశకం : అయ్యో మణి వెలిపోతున్నావా ? నేను నిజంగా ప్రేమించింది నివోక్కిరాకన్నే. నువ్వెక్కిడి కలి నా, నేనూ, నీవెనకాకే వాస్తాను, దిచారించకు. కొందరు నేను స్వతంత్రాన్ని, నాగరికతనీ, తీరితప్ర దిలువలసే, కాంతినీ, ప్రేమించా ననుకుని భగ్గుపడుతున్నారు. వార్తలందరు నీవనరులు. నే కోరేది నిన్నే.

మణి : నిన్ను దిడిచి ఎటో పోను? నాకు నువ్వులేంకే పరిశ్రాంతి లేదు. నన్ను కోనుక్కుని వుండుకునీ (స్త్రీ), నా సవతులను ప్రేమించి, నన్ను త్యజిస్తే నా బ్రతుకు ఏంకాను?

దశ : అక్షణమే నేకొచ్చి నీ పాదాలమందు పడతాను.

[నటి ప్రవేశించి ‘మణి’ని లాక్కుపోతుంది]
తరువాత నిష్క్రమణ మంది కాబోలు. నన్ను మణి నీ బహుశ

దారిపాఠ్య దానయ్య

63

వోకజే సాడయ్యోచ్చు. మనని పొందటంకుకు యీ కలదునుకుకు లె నెక్స్ కావాలి. మననరా, మననగా వా కిళ్ళ కందుకోసుంది !

జ్ఞాని (చరిత్ర) : నువ్వు చిన్నవాడవు మున్నె మున్నె జనించావు. నీ కింత గర్వం పనికిరాదు.

దశకం : మూలంలా ముసిలాగు. మూల క్కేనేదు, అగ్రేదు, అదర్బాలు లేవు. మీ కీవర్తంతో పోవేవర్తంతో, మీ అజ్ఞానంతో ఎక్కు త్తప్తిపడతాలో నాకు తెలీదు. నన్ను పెంచుకుంటే కాని మీకు మోక్షం లేదు.

లిమూ : మోక్షం ! (నట) నీకు అ గొడవ? అర్హతేదు, అవరతేతేదు, అని అన్నావుగా?

దశకం : తీరించినప్పుడే కావాలి మోక్షం, చర్చించు తర్వాత కాదు.

జ్ఞాని (రామమోహన్ రాయ) : మోక్షమంటే మూడుభాగాలూ భోజనం చెయ్యడం, పిల్లల్ని కనడం కలుపుకోసం కొట్టాడుకోటం, ‘యదం’ ‘నాగరికత’ చేరుచెట్టి, భూమిలు చేసుకోవడం, యింతేనా? మీ వాళ్ళు అనాగరికతై మట్టిలో పురుగులై పారిపోతున్నారన్న కాలంగా మా పూర్వులు గొప్ప నాగరికతని సృష్టించు కున్నారు.

లిమూ : నాగరికతంటే ఏమిటి ?

ఆశ : అన్నం, నిద్ర, పిల్లలు—పిట్టి అనుభవించిం తర్వాత మానవుడుచేసే అన్నికృత్యాలనూ ‘నాగరికత’ అనొచ్చు అనాడు నన్ను సృష్టిస్తారు. మానవసృష్టిలో నాకంటే పొందర్యమైనదీ కాళ్ళతరమైనదీ ఏదీ లేదు. డింగ్ : నన్ను సృష్టిస్తారు. నేనులేకపోతే లోకంపిచ్చి అస్మత్రిగా మారుతుంది.

దశ : మనంలేకపోతే అసలు పిచ్చేడుదల్లు, నే తల్పురున్నానంటే, డింగ్ డాంగ్ లూ, ఆశలూ, అంతా నిర్మూలం కావాలింటే.

ఆశ : అయ్యో నన్ను నిర్మూలం చేస్తావా? మానాన్న నీమలంపుండేవాడు; మా అమ్మ అజంతాలో వుండేది ; నేను ఇటలీలో పుట్టాను. మానవుడు స్వప్న కాంతను నేను. నేను భారతదేశంలోకి యీ మధ్యనే మూర్తామని వోచ్చాను. నేను యీ దేశంలోని నిండు మాంసాలని. నన్ను ముడిచే నీ నేరం ‘హత్య’ అనబడదు. ‘సంతాన నిరోధం’ అనబడుతుంది. ‘మణి’ వ్యామోహం లోపడి మా బాబయ్యలు నన్ను మరచి

పొయ్యార; తిమ్మాది యింద్రగిరిలో చిక్కుకుని మా పినతల్లులు నన్ను చూడనైనా చూడరు. నాకు మృత్యువులేదు.

దశకం: మనం తల్లుకుంటే..."

ఆశ : మమ్మల్ని చంపి నువ్వు అనుభవించే దేమిటి? శౌందర్యానికి చలించని శండాలుపు జీవనం నీది.

డింగ్ : ఇదుగో ఆశా, తిండిలేని యీ నేళంలా నీకు తావులేదు. అద్దంబా చూచుకో ఎంత నీరసించి వున్నావో.

ఆశ : నీభరిమకి నవ్వోస్తోంది. నాకళ్ళలో ఆశ మెరసి ఆకాశపు చీకటిని సహితం పెరిగిస్తుంది. నేను నూగ పెదవులతో మూలీగిలే నక్షత్రా మండలం కూలిపడుతుంది. నీదత్తం, లేమి, నావునిగి ఆంతరాయాలు కావు. నాస్పృహ రలు బహు వీడలు. వాళ్ళని సంఘం నిరసించింది; కాంక్ష కోప్పడింది; జీవితం హింసించింది. కాని నాకు నాకోసం జీవించారు. నేనే యధారం అని నమ్మి, శరీరాన్ని కోసి నాలో జీవంపోసి, అమరత్వం గడించుకున్నాను. అన్ని జాతులవారూ, అన్ని దేశాలవారూ, నాభాషే మాట్లాడతారు దశకంతుణ్ణి నాక్షేమంకోసం సృష్టించారు.

(నూత్రాధారుడు ఆశని తీసుకుపోతాడు.)

జ్ఞాని : (షేక్స్ పియరు) ఇందాకటినుంచి, కాశ్మీరాన్ని ఆశని చూచి అనందించేవాడిని. వాళ్ళుపెళ్ళి పొయ్యారు, నాకింక పూపిరాడటంలేదు. నాఎడంపొక్క వాళ్ళిప్పుట్ట; కుడిపొక్కచరిత్ర గాడి యముకలకున్న.

దంక్ : నాచప్పుడు విని సంతోషించరాదు ?

షేక్స్ : నీమొహం నాకు పరిచయంలేదు. దశకంతుడూ కొత్తే. ఆ మూడు మొహాలయన మరీ కొత్త.

రామమోహన్ : సుర్యుంటే చాల గౌరవంషేక్, నిన్ను పాడేస్తున్నారో ఈ పాడుచునున్నా. నేనంటే సంస్కృతని, పునన్యాసకుణ్ణి.

సంస్కారం జరగ్గానే, నా అవసరం తీరుతుంది. ఉపన్యాసకులు బోలెడుమంది బైలుదేరారు-నాజోలి ఎవళ్ళకీ అక్కరలేదు. నువ్వులేక పోలే మానవభాషేలేదు. నీకూ నాగలే!

షేక్స్ : నాపని వోయి. నేనెక్కడున్నా, కాయనా కప్పకుని కూర్చోడమే నాజోలి కవర్కూరారు. కొందరు కాలేజీ విద్యార్థులు తప్ప నవ

వ్వరూ ముట్టగోరు. చాలామంది గురువులు, విద్యార్థులు, పిచ్చాళ్ళ కాబట్టి, వాబతుకు స్వేచ్ఛగా వుంది. నాకథాకా తెలియదానే, వీళ్ళు నన్ను మెచ్చుకుంటారు.

వార్మి : నూటికి తొంభై అరుగురు నీపేరే దినలేదు. ఈజేతంలో, అఖిలభారత శ్లాఘి పొందినవాణ్ణి నేను. మీవాళ్ళు నానీతని చూచి పొత్తిపత్తం వేర్చుకున్నారు.

దశకం: అనీలే నేటి ప్రేమ కొంతమంది. వీళ్ళు నీతలా వుండలేరు నీ కదా, ఎందుకుండాలూ? తెలిక పెట్టాలాడి. సమాన హక్కులుపొంది విడాకులుచ్చుగుని నుఖంగా వుంటున్నారే. నీనీత రేకపోలే చాలా మంది ప్రేమలు మామూలు గానే వుండి యుండురు.

చరిత్ర: నాగానం దింటే, నీతలాంటి ప్రేమలను ఎంతమందినో చూస్తారు. వాళ్ళకి మహానుభావుడు.

తిమ్మా : నాసంగతి మర్చిపోయినట్లున్నాను.

దశ : ఓచరిత్రా! నీమొహం, వాతావరణం సృష్టించడంకోసం, కొందరు ఫీలిం డైరెక్టర్లు తప్ప ఎక్కడూ చూడరు.

జ్ఞాని : (నీరువా) లోపల గొడవచేసున్న వ్యక్తులు భరిమపడుతున్నారు. వాళ్ళకేమీ నిలువలేదు. మనుషులకి మోజా నామీద. కొంటే నా కోసంకొంటారు, వాళ్ళని చూసికాదు. నాలో యిమడగలిగారు కాబట్టి, వాళ్ళని అసలు నాలో వుండనిచ్చారు.

వార్మి : అయ్యో ఎంత అన్యాయం! నన్ను పురుగులు తినేస్తున్నాయి, బాధ, బాధ!

జ్ఞాని : (నీరువా) నాకు మంచిగంధం రాతారు. నా కోసం వోస్తున్నాయి. పురుగులు.

(నూత్రాధారుడు, | కొందరగా వోచ్చి, 'ఆశని అక్కడ పారేసి, జ్ఞానిని లాక్కుపోతాడు అశనుచూసి అంతా విగ్గరగా నవ్వుతారు)

డింగ్ : డింగ్ కాంక్ (వెక్కిరిస్తూ)

దశకం : ధాం, ధాం! ధాం, ధాం!

BLANK PAGE

త్రిమా : నామీద అధారపడనీ నన్ను చూసి తన్నయిత పొందనీ, నీ సృష్టి కర్తలు నీ కిట్లాంటి అగౌరవం చెయ్యడంలో ఆశ్చర్యంలేదు. చూడు, నన్ను తనలో పాడేస్తారు.

అశ : నన్ను వాంఛించికోనే శక్తిలేదా యీ దిశల భారతదేశంలో! డింగ్ : శక్తిలేక కాదు, వాళ్ళకి నువ్వు అవసరంలేదు. వాళ్ళకి రక్త మాంసాల ప్రియ కావాలి.

దశకం : నాకు మిమ్మల్ని చూస్తే కోపం వస్తోంది. అర్థమానా వోకటే ఏడ్చు, వాదనానూ, నోరుమూసుకు కూర్చోండి. నే వెళ్ళి అందర్నీ చావదంతాను. అంతా భారీ అయింతర్వాత నా వెనకాల నొడుగు కాని. ఈ డింగ్ గాడు మహా ఎగురుతున్నాడు — వాడు లేకపోతే లోకం వీచి అస్పతిగా మారుతుంటు మహా!

డింగ్ : నీ అజ్ఞానానికి నవ్వొస్తోంది. నేను లేకపోతే, నువ్వెప్పుడు జనించావో నీకే తెలీదు. జీవుల జననాలు, మరణాలు, నిర్ణయించేది నేను, నేను లేకపోతే చరిత్రలేదు. భవిష్యత్తులేదు, వర్తమానంలేదు. సృష్టి తారు మారవుతుంది. నేనెవ్వరికోసం ఆగను, అది అంత్యాలలేవు.

దశకం : ఆసలును నువ్వేలేవు. నేనాంతులు నిన్ను పూసిపోక కర్మించారు. నీకు ప్రత్యేకమైన వ్యక్తిత్వం ఎక్కడెడిసింది? నీమొగుడు అనంతం; వోప్యగున్నాం, కాని నీరంకుమొగుడు సలం. కాలం, సలం రెండూ కలిసి, జగత్తు నాలుగోపరిమాణం. నీకు తెలికపోతే ఇన్స్టిక్ట్ దొర గార్చుకును.

డింగ్ : నా కదలికను పరీక్షిస్తూ కూర్చునే యువకులున్నారు. నా ఆజ్ఞ లేండే ముద్దు కూడా మెదలదు. దానికోసం 'సలాన్ని' జయించి, నాలో విక్రమం అవుతారు. జ్ఞానిని పురిగొల్పేది నేను, చలాచేది నేను. నీ జ్ఞానాపన నా భవిష్యత్తు కోసం.

(మల్లిక్ ప్రవేశించి, డింగ్ డాంక్ ని, దశకంతుట్టి తీసుకుపోతాడు)
త్రిమా, ఆశ, ఏడుపు మాను. నా రక్తం కదుల్తోంది; ఇంద్రియాలు తిరగ బడుతున్నాయి. నీకు నాకు ఎక్కడో సంబంధం వుంది.

అశ : నిన్ను చూస్తే భయం, త్రిమా రీ. నాలా నువ్వు కూడా ఎందుకు సహజంగా వుండకూడదూ? మానవులా, వాళ్ళలాకాక మహామాదిరి

వితగా వున్న, వ్యక్తులంటే మండిపడతారు. మొదట్లో నిన్ను సృష్టించినా, రానురాను నీమీద గౌరవం పోదానికి కారణం నీ విచిత్ర రూపమే—

త్రి : ఆమాయకురాలవు. నిన్ను చూస్తే జూలేస్తోంది. నా కసలు ఆకారం లేదు. నన్ను యీ దంతపు శ్లేషముమధ్య, అద్దం వెనుక బంధించి మానవుడు నన్ను జయించా ననుకున్నాడు. నా రూపం జీవితపు విలువలికి నోక బహిరత చిహ్నం. నా మూడు మొహాలు. అది మధ్య అంతం — వీటిని నూచిస్తాయి. ఇన్స్టిక్ట్ నాలుగో పరిమాణం భౌతి. త్రిగుణాత్మక నేను... సత్, చిత్, ఆనందం. పాశ్చాత్యులు కూడా, వారికి తెలియకుండా నన్నే ఆదర్శంగా ఎంచుకుంటున్నారు. వారి విలువలు, సత్యం, మంచితనం, సౌందర్యం. సత్యానికి సౌందర్యం అనేది వారు పెట్టిన ముద్రపేరు.

అశ : ఐతే నేను నీదాననే. నాకెందుక యీలాకంలో గౌరవంలేదు?

త్రి : అయ్యో పెరిపిల్లా! ఈ మూడు కలవకుండా విడివిడిగా లోకాన్ని జయింప యత్నిస్తే, వాటికి సంపూర్ణ లేక నశిస్తాయి! సత్యం నీ మాత; సత్యోపం నీ సంతానం. నీ కుటుంబం నువ్వు మానుకోక నీ సంతారం పాడుచేసుకుని ఏకాంతమాత్ర సాగించి, కృశించి ఓడి పోయావు. నీ పూర్వులు యిల్లా విడిపోలేదు. వాళ్ళు ముక్తి పొందారు! మీరు విడిపోతే నరకం; మీరు కలిస్తే స్వర్గం.

అశ : ఎల్లా మనం కలుసుకోడం? నిన్నెవరో తీసుకుపోతారు; నన్ను మరొకరు పాడతారు, ఎల్లా?

(మల్లిక్ త్రిమా రిని పడగొట్టి పటాన్ని అక్కడ పాడేసి, దంతపు శ్లేషుని తీసుకెడతాడు.)

త్రి : అన్యాయ-నా కిప్పుడు స్వేచ్ఛగా వుంది. ఆశా, నాదగ్గరగా రా; మన సంయోగం పౌరకృతిక శక్తులకి అతీతం బొతుంది—రా. (వెద వాన, మెరుపులు, పిడుగులు—గది కప్పు కూలుంది.)

ప్రకృతి : (ఘర్జించి, నవ్వుతుంది) ప్రపంచపు రీతి మీ యివ్వమొచ్చినట్లుగా నిర్ణయించుకుంటున్నారు నా ప్రమేయం లేకుండా. ఇప్పుడు తెలిసిందా నా మహా! లోకాన్ని వొదిలిరాతేక మనుష్యుల మాదిరి.

మూర్తి, ప్రతిదీ నిత్యమనునది, కొట్టాడుకుని, మాయలోపడి, మలినం ఐనప్పటి నా సంక్షేమం దింటారు. మట్టిలో కుమ్మరివురుగు నా దగ్గరికి ఎగిరి రావడానికి తంటాలు పడుతుంది. నాలుక, చెదవులు చీకట్లో దేనికోసమో తడుములాడుతూ దగ్గరగా వస్తాయి ఆ తడుములాట ఆ యధార్థం, నాకోసం మీరు చేసే పొరసాటు కీలకానికి అర్థం కల్పించకపోవడమే. నాలా ఎదురుండలేదు ? నాకు జన్మస్థానం లేదు, ఆకారం లేదు, మనుకారం లేదు. ప్రతి నిత్యమూ నా శరీరాన్ని బడగొట్టుకొని చిముక్తి పొందుతా. మిరంతా నశించే పోతారు; భూగోళం మంచు బంతిలా జీవం లేకుండా తిరుగుతుంది. ఆనాడు కూడా నేను తిరుగాడుతూ వుంటాను. మానవుడూ, వాడి స్పృష్ట-అంతా నశింపు. నే మాత్రం శాశ్వతం, యధార్థం. (చీకటి పడుతుంది.)

అనంతం : ప్రకృతి, అందరికంటే మించిన పిచ్చి నీది. నువ్వు శాశ్వతంగా వుంటాననుకుంటున్నావు. అసలే భూగోళం, సూర్యుడిలోంచి, పొర బాటున పూడివడింది. అందులోంచి నువ్వు వువయించావు; తరవాత జంతుజాలం, చివర మానవుడు. పాప, సూర్యుడు వేడి పోగొట్టు కుంటూ, వెనక్కి-పొరపోతున్నాడు. మళ్ళా ఏకనా పొరసాటు జరిగితే తప్పు, యిగోళం మంచుమదగా మారి, నీకల స్క్రీలులూ నశించి, ముక్కలై, నికరంలో భీష్మపోతుంది, కడసారి గర్భయ్యగ్ని త్యగీతంతో అపమృతి, నువ్వు, నక్షత్రాలు - అన్ని పోతాయి, - నేను మిగులాన. మిగిలినది ఆత్మ. నువ్వు; లోకానికి రహస్య సంక్షేమం లేదు. నికరంలోకి చేరుకోడానికి ఏమార్గమేలేనని ? మదుల బ్యాంకలో నుండినా, పర్వతశిఖరానికి రాజై, నుంచులో పూడ్చబడినా - అలాగెందుకు ?

(మర్రికొ ప్రవేశం)

శు : అబ్బ. వాగివాగి నోరు నెప్పెట్టింది, ఊగో కట్టెలు దొరకడం లేదు. వీటిని ఎండవెట్టి పొయ్యిలో వెట్టాలి. నుంచి కట్టెలు, కిరాతుడు కొట్టివకట్టెలు, కాన్యంలో మెచ్చుకున్న కట్టెలు; కామడి బాణంలో పొరణం ఐన కట్టెలు, వొకటో సారి, రెండో.....